

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ**

**ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ
ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ ΤΟΥ COVID 19 ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΦΑΡΜΑΚΟΥ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΩΝ
ΠΕΡΙΟΡΙΣΤΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ (LOCKDOWN) 16/03-24/05/2020.**

Του

ΑΛΕΞΙΟΥ ΠΑΝΑΓΑΚΗ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΕΤΟΣ 2021

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ**

**ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ
ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ ΤΟΥ COVID 19 ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΦΑΡΜΑΚΟΥ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΩΝ
ΠΕΡΙΟΡΙΣΤΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ (LOCKDOWN) 16/03-24/05/2020.**

Του

ΑΛΕΞΙΟΥ ΠΑΝΑΓΑΚΗ

Υποβληθείσα στη Σχολή Οικονομικών, Διοίκησης και Πληροφορικής σε μερική εκπλήρωση
των απαιτήσεων για την απόκτησης του Μεταπτυχιακού Τίτλου

Ιανουάριος 2021

ΑΛΕΞΙΟΣ ΠΑΝΑΓΑΚΗΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2021

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Παναγάκης Αλέξης, έτος 2021

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved

Η έγκριση της διατριβής από το Πανεπιστήμιο Νεάπολις δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Πανεπιστημίου.

Σελίδα εκ προθέσεως κενή

**ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ
ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ ΤΟΥ COVID 19 ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΦΑΡΜΑΚΟΥ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΩΝ
ΠΕΡΙΟΡΙΣΤΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ (LOCKDOWN) 16/03-24/03/2020.**

Διπλωματική Εργασία

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια

Μαίρη Γείτονα

Μέλη Επιτροπής Αξιολόγησης:

Λορένα Ανδρούτσου

Δήμητρα Λατσού

Κοσμήτορας

Μαρία Ψυλλάκη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ (ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ)

Εισαγωγή: Η πολυπλοκότητα του φαρμακευτικού εμπορίου, η εξάρτηση της φαρμακευτικής επάρκειας της Ελλάδας από άλλες χώρες, και η επίδραση των συνεπειών της πανδημίας από Covid19 στις κύριες παραγωγές χώρες φαρμάκων και υγειονομικού υλικού, δημιούργησε έντονη ανησυχία αναφορικά με τις ικανότητες των ελληνικών φαρμακείων να ανταποκριθούν στην πανδημική υγειονομική κρίση.

Σκοπός: Η παρούσα μελέτη στοχεύει στην διερεύνηση του βαθμού ετοιμότητας και απόκρισης των ελληνικών φαρμακείων κατά την διάρκεια των περιοριστικών μέτρων, της επάρκειας της εφοδιαστικής αλυσίδας και της αποτελεσματικότητας των πολιτικών παρέμβασης για την εξασφάλιση της διαθεσιμότητας ουσιών ενδιαφέροντος. Επίσης εντοπίζει τις αλλαγές στις καταναλωτικές συνήθειες φαρμακευτικών και παραφαρμακευτικών προϊόντων και τις συγκρίνει με αντίστοιχες Ευρωπαϊκών χωρών.

Μεθοδολογία : Η παρούσα μελέτη σχεδιάστηκε ως μια περιγραφική μελέτη συγκριτικής ανάλυσης δεδομένων. Στα πλαίσια αυτά μελετήθηκαν οι λιανικές πωλήσεις των φαρμακείων στην Ελλάδα κατά την περίοδο του lockdown (16 Μαρτίου έως 25 Μαΐου 20220) και συγκρίθηκαν με τις αντίστοιχες του προηγούμενου έτους.

Ευρήματα : Από τα αποτελέσματα προκύπτει μια συνολική αύξηση στην αγορά του φαρμακείου και αύξηση στη διείσδυση των γενοσήμων φαρμάκων. Παρατηρήθηκε επίσης αλλαγή στις καταναλωτικές συνήθειες των πολιτών, με την αποθεματοποίηση φαρμάκων για χρόνιες νόσους και την στροφή του ενδιαφέροντος σε προϊόντα ατομικής φροντίδας και υγιεινής. Συνολικά αποτυπώθηκε ενδιαφέρον για κάθε ουσία με πιθανή αποτελεσματικότητα κατά της νόσου.

Συμπεράσματα: Η παρούσα μελέτη απέδειξε ότι η επίδραση των περιοριστικών μέτρων στην Ελληνική φαρμακευτική αγορά δεν διέφερε πολύ συγκριτικά με την αντίστοιχη ευρωπαϊκή εμπειρία. Η ελληνική φαρμακευτική αγορά παρουσιάστηκε έτοιμη και αξιόπιστη χωρίς να παρουσιαστούν σημαντικές ελλείψεις.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ (ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ)

Introduction: The complexity of the pharmaceutical trade, the dependence of Greece 's pharmaceutical competence on other countries, and the impact of the Covid19 pandemic on the main producing countries of medicines and medical supplies, have raised strong concerns about the ability of Greek pharmacies to overcome the current health crisis.

Aim: The present study aims to investigate the degree of readiness and response of Greek pharmacies during restrictive measures, the adequacy of the supply chain and the effectiveness of intervention policies to ensure the availability of substances of interest. It also identifies changes in the consumption habits of pharmaceutical and parapharmaceutical products and compares them with those of European countries.

Design: In this context a comparative analysis of retail sales was designed. The retail sales of pharmacies in Greece during the lockdown period (March 16 to May 25, 20220) were studied and compared with those of the previous year.

Results: The study show an overall increase in the pharmacy market and an increase in the penetration of generic drugs. There has also been a change in citizens' consumption habits, with storing of medicines for chronic diseases and the shift of interest to personal care and hygiene products. Overall, increased interest was observed in each substance with potential effectiveness against the disease.

Conclusion: The results regarding the progression of retail sales of Greek pharmacies proved to be in line with the corresponding European experience. The Greek pharmaceutical market was ready and reliable without significant shortcomings.

Αφιέρωση

Στα παιδιά και την σύζυγό μου, που υποστήριξαν την αντικατάσταση του οικογενειακού μας χρόνου από ακαδημαϊκό.

Ευχαριστίες:

Θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στην επιβλέπουσα καθηγήτρια κα Γείτονα Μ. και στις κυρίες Ανδρούτσου Α. και Λατσού Δ. για την καθοδήγησή τους και σε όσους άμεσα ή έμμεσα βοήθησαν στην ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ ΤΟΥ COVID 19 ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΦΑΡΜΑΚΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΤΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ (LOCKDOWN) 16/03-24/03/2020.

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή	4
Κεφάλαιο 1 ^ο : ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ	19
1.1 Η αγορά φαρμάκου διεθνώς	19
1.2 Η φαρμακευτική αγορά στην Ευρώπη και στον υπόλοιπο κόσμο	21
1.2.1 Η φαρμακευτική αγορά της Ευρώπης	21
1.2.2 Οι φαρμακευτικές αγορές της Ασίας	24
1.2.3 Η φαρμακευτική αγορά στην Αμερική.....	27
1.2.4 Η φαρμακευτική αγορά στην Ελλάδα	30
Κεφάλαιο 2 ^ο : ΈΚΤΑΚΤΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΥΓΕΙΑΣ-ΠΑΝΔΗΜΙΕΣ.....	36
Κεφάλαιο 3 ^ο : Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ ΣΤΙΣ ΛΙΑΝΙΚΕΣ ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΦΑΡΜΑΚΕΙΩΝ ΤΩΝ 5 ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΤΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ	38
Κεφάλαιο 4 ^ο : ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	47
4.1 Σκοπός της Μελέτης	47
4.2 Μεθοδολογία της Έρευνας.....	48
4.3 Πληθυσμός και Μέθοδοι Συλλογής του Δείγματος.....	49
4. Συγκριτική Ανάλυση	50
Κεφάλαιο 5 ^ο : ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....	51
5.1 Εξέλιξη λιανικών πωλήσεων φαρμακείων σε τεμάχια και αξίες	52
5.2 Εξέλιξη συνταγογράφησης	60
5.3 Κορυφαίες ενδείξεις ανά ειδικότητα (σύμφωνα με την ηλεκτρονική συνταγογράφηση)	64
5.4 Διείσδυση Γενοσήμων.....	66
5.5 Κατάταξη σε πωλήσεις των υπόλοιπων καταναλωτικών προϊόντων	67

5.6 Δραστικές ουσίες που συγκέντρωσαν το ενδιαφέρον	69
Κεφάλαιο 6° : ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	75
Βιβλιογραφία	79

Ευρετήριο Σχεδιαγραμμάτων

Σχεδιάγραμμα 1: % μερίδιο φαρμάκων που παρασκευάζονται/συσκευάζονται στην Ελλάδα.....	31
Σχεδιάγραμμα 2: Επίδραση στο ΑΕΠ από την δραστηριότητα του κλάδου φαρμάκων	32
Σχεδιάγραμμα 3: % Συνολική δαπάνη της βιομηχανίας παραγωγής φαρμάκου για E&A	32
Σχεδιάγραμμα 4: Αριθμός κλινικών μελετών (2019).....	33
Σχεδιάγραμμα 5 : Πορεία εξαγωγών φαρμάκων σε εκατ.€ (2007-2019)	34
Σχεδιάγραμμα 6: Δαπάνη για φαρμακευτικά και άλλα υγειονομικά αναλώσιμα (δισ. €)	35

Ευρετήριο Σχημάτων

Σχήματα Κεφαλαίου 3^{ου}

Σχήμα 3.1: % Ανάπτυξη σε τεμάχια 2020 vs 2019 (ίδια εβδομάδα)- Ιταλία.....	39
Σχήμα 3.2: % Ανάπτυξη σε τμχ συνταγογραφούμενων σκευασμάτων (Rx) ανά εβδομάδα vs 2019 (ίδια εβδομάδα)-Ιταλία.....	40
Σχήμα 3.3 : % Ανάπτυξη σε τεμάχια 2020 vs 2019 (ίδια εβδομάδα)- Γερμανία.....	40
Σχήμα 3.4: % Ανάπτυξη σε τμχ συνταγογραφούμενων σκευασμάτων (Rx) ανά εβδομάδα vs 2019 (ίδια εβδομάδα)-Γερμανία.....	41
Σχήμα 3.5: % Ανάπτυξη σε τεμάχια 2020 vs 2019 (ίδια εβδομάδα)-Ισπανία.....	42
Σχήμα 3.6: % Ανάπτυξη σε τμχ συνταγογραφούμενων σκευασμάτων (Rx) ανά εβδομάδα vs 2019 (ίδια εβδομάδα)-Ισπανία.....	42
Σχήμα 3.7 : % Ανάπτυξη σε τεμάχια 2020 vs 2019 (ίδια εβδομάδα)-Γαλλία.....	43
Σχήμα 3.8: % Ανάπτυξη σε τμχ συνταγογραφούμενων σκευασμάτων (Rx) ανά εβδομάδα vs 2019 (ίδια εβδομάδα)-Γαλλία.....	44
Σχήμα 3.9 : % Ανάπτυξη σε τεμάχια 2020 vs 2019 (ίδια εβδομάδα)-Ην.Βασίλειο.....	45
Σχήμα 3.10: % Ανάπτυξη σε τμχ συνταγογραφούμενων σκευασμάτων (Rx) ανά εβδομάδα vs 2019 (ίδια εβδομάδα)-Ην.Βασίλειο.....	45

Σχήματα Κεφαλαίου 5^{ου}

Σχήμα 5.1: Εβδομαδιαία ανάπτυξη για τα OTC και ATC ¹ (σε χιλιάδες €).....	52
Σχήμα 5.2: Εβδομαδιαία ανάπτυξη σε αξία PAC,PEC και NUT ² (σε χιλιάδες €).....	53
Σχήμα 5.3: Εβδομαδιαία ανάπτυξη σε τεμάχια OTC και ATC ¹ (σε χιλιάδες τμχ).....	53
Σχήμα 5.4: Εβδομαδιαία ανάπτυξη σε τεμάχια των PAC, PEC και NUT ² (χιλιάδες τεμάχια).....	54
Σχήμα 5.5: Εβδομαδιαία εξέλιξη των πωλήσεων των συνταγογραφούμενων σκευασμάτων(Rx) σε αξία (χιλιάδες €) για τα έτη 2019 και 2020.....	60
Σχήμα 5.6: Εβδομαδιαία εξέλιξη των πωλήσεων των συνταγογραφούμενων σκευασμάτων (Rx) σε τεμάχια (χιλιάδες) για τα έτη 2019 και 2020.....	61
Σχήμα 5.7: Ποσοστιαία μεταβολή της συνταγογράφησης σχετιζόμενης με ημερομηνίες ορόσημα: Πρώτος διαγνωσμένος ασθενής (First Patient 27/2),Εφαρμογή πρώτων περιοριστικών μέτρων (first measures 16/3),Lockdown(23/3), Εβδομάδα του Πάσχα (Easter week 13-19/4).....	63
Σχήμα 5.8: Κορυφαίες εταιρείες συνταγογραφούμενων σκευασμάτων ανά ιατρική ειδικότητα:.....	67

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακες Κεφαλαίου 1^{ου}

Πίνακας 1.1: Συνολικός Αριθμός CEP ανά τον κόσμο.....	22
Πίνακας 1.2: Ανάπτυξη του αριθμού των ενεργών CEPs (2000- 2020).....	22
Πίνακας 1.3: Φαρμακευτική αγορά της Κίνας (πωλήσεις σε δις γουάν).....	25
Πίνακας 1.4: Ανάλυση των εσόδων της φαρμακευτικής βιομηχανίας της Κίνας το 2018, ανα τομέα (σε δις γουάν).....	26
Πίνακας 1.5: Ποσοστό συνολικής παγκόσμιας φαρμακευτικής αγοράς ανά περιοχή (2014-2019).....	28
Πίνακας 1.6: Δαπάνες για έρευνα και Ανάπτυξη της φαρμακευτικής βιομηχανίας των ΗΠΑ από το 2007-2019 (σε δις δολάρια).....	29
Πίνακας 1.7: 10 κορυφαίες χώρες στην παραγωγή φαρμάκων	30

Πίνακες Κεφαλαίου 5^{ου}

Πίνακας 5.1: % Ανάπτυξη σε αξία των προϊόντων που εξετάζονται-εβδομάδα 12.....	54
Πίνακας 5.2: % Ανάπτυξη σε αξία των προϊόντων που εξετάζονται-εβδομάδα 13.....	55

Πίνακας 5.3: % Ανάπτυξη σε αξία των προϊόντων που εξετάζονται-εβδομάδα 14.....	56
Πίνακας 5.4: % Ανάπτυξη σε αξία των προϊόντων που εξετάζονται-εβδομάδα 15.....	56
Πίνακας 5.5: % Ανάπτυξη σε αξία των προϊόντων που εξετάζονται-εβδομάδα 16.....	57
Πίνακας 5.6: % Ανάπτυξη σε αξία των προϊόντων που εξετάζονται-εβδομάδα 17.....	57
Πίνακας 5.7: % Ανάπτυξη σε αξία των προϊόντων που εξετάζονται-εβδομάδα 18.....	58
Πίνακας 5.8: % Ανάπτυξη σε αξία των προϊόντων που εξετάζονται-εβδομάδα 19.....	58
Πίνακας 5.9: % Ανάπτυξη σε αξία των προϊόντων που εξετάζονται-εβδομάδα 20.....	59
Πίνακας 5.10: % Ανάπτυξη σε αξία των προϊόντων που εξετάζονται-εβδομάδα 21.....	59
Πίνακας 5.11: Κατάταξη των 10 κορυφαίων θεραπευτικών κατηγοριών συνταγογραφούμενων φαρμάκων σε αξία πωλήσεων την περίοδο των περιοριστικών μέτρων (W12-W21).....	62
Πίνακας 5.12 : Κορυφαίες ενδείξεις συνταγογράφησης ανά ειδικότητα κατά το διάστημα των περιοριστικών μέτρων.....	65
Πίνακας 5.13: Κατάταξη των 15 κορυφαίων κατηγοριών καταναλωτικών προϊόντων στο φαρμακείο συμπεριλαμβανομένων των ΜΗΣΥΦΑ, σε αξίες πωλήσεων για της εβδομάδες W12-W21 (περίοδος ισχύος μέτρων περιορισμού).....	68
Πίνακας 5.14 : Δραστικές ουσίες ενδιαφέροντος σε χιλιάδες τεμάχια και η ποσοστιαία μεταβολή τους σε σχέση με την προηγούμενη εβδομάδα και την αντίστοιχη του προηγούμενου έτους για την εβδομάδα 12.....	69
Πίνακας 5.15 : Δραστικές ουσίες ενδιαφέροντος σε χιλιάδες τεμάχια και η ποσοστιαία μεταβολή τους σε σχέση με την προηγούμενη εβδομάδα και την αντίστοιχη του προηγούμενου έτους για την εβδομάδα 13.....	70
Πίνακας 5.16 : Δραστικές ουσίες ενδιαφέροντος σε χιλιάδες τεμάχια και η ποσοστιαία μεταβολή τους σε σχέση με την προηγούμενη εβδομάδα και την αντίστοιχη του προηγούμενου έτους για την εβδομάδα 14.....	70
Πίνακας 5.17 : Δραστικές ουσίες ενδιαφέροντος σε χιλιάδες τεμάχια και η ποσοστιαία μεταβολή τους σε σχέση με την προηγούμενη εβδομάδα και την αντίστοιχη του προηγούμενου έτους για την εβδομάδα 15.....	71
Πίνακας 5.18 : Δραστικές ουσίες ενδιαφέροντος σε χιλιάδες τεμάχια και η ποσοστιαία μεταβολή τους σε σχέση με την προηγούμενη εβδομάδα και την αντίστοιχη του προηγούμενου έτους για την εβδομάδα 16.....	71

Πίνακας 5.19 : Δραστικές ουσίες ενδιαφέροντος σε χιλιάδες τεμάχια και η ποσοστιαία μεταβολή τους σε σχέση με την προηγούμενη εβδομάδα και την αντίστοιχη του προηγούμενου έτους για την εβδομάδα 17.....72

Πίνακας 5.20 : Δραστικές ουσίες ενδιαφέροντος σε χιλιάδες τεμάχια και η ποσοστιαία μεταβολή τους σε σχέση με την προηγούμενη εβδομάδα και την αντίστοιχη του προηγούμενου έτους για την εβδομάδα 18.....72

Πίνακας 5.21: Δραστικές ουσίες ενδιαφέροντος σε χιλιάδες τεμάχια και η ποσοστιαία μεταβολή τους σε σχέση με την προηγούμενη εβδομάδα και την αντίστοιχη του προηγούμενου έτους για την εβδομάδα 19.....73

Πίνακας 5.22: Δραστικές ουσίες ενδιαφέροντος σε χιλιάδες τεμάχια και η ποσοστιαία μεταβολή τους σε σχέση με την προηγούμενη εβδομάδα και την αντίστοιχη του προηγούμενου έτους για την εβδομάδα 20.....73

Πίνακας 5.23 : Δραστικές ουσίες ενδιαφέροντος σε χιλιάδες τεμάχια και η ποσοστιαία μεταβολή τους σε σχέση με την προηγούμενη εβδομάδα και την αντίστοιχη του προηγούμενου έτους για την εβδομάδα 21.....74

Λεξικό όρων στα Αγγλικά:

ATC: Anatomical Therapeutic Chemical Classification System (Ανατομικό Θεραπευτικό σύστημα ταξινόμησης των ενεργών συστατικών των φαρμάκων)

BfArM: Bundesinstitut für Arzneimittel und Medizinprodukte (Γερμανικό Ομοσπονδιακό Ινστιτούτο Φαρμάκων και Ιατρικών Προϊόντων)

CEP: Certificate of suitability to the Monographs of the European Pharmacopoeia. (Φαρμακευτικές ουσίες που έλαβαν πιστοποιητικό καταλληλότητας στην Ευρωπαϊκή φαρμακοποιία)

EDQM: European Directorate for the Quality of Medicines (Ευρωπαϊκή Διεύθυνση Ποιότητας Φαρμάκων & Υγείας)

EGA: European Generics Medicines Association

ICD10: International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems (Διεθνής Στατιστική ταξινόμηση Νόσων και Σχετικών Προβλημάτων Υγείας).

NUT: Σκευάσματα ειδικής διατροφής

OTC: Προϊόντα αυτοθεραπείας

PAC: Προϊόντα φροντίδας ασθενούς

PEC: Προϊόντα προσωπικής φροντίδας

Rx: Συνταγογραφούμενα σκευάσματα

Λεξικό όρων στα Ελληνικά :

ΑΕΠ : Ακαθάριστο Εθνικό προϊόν

E&A: Έρευνα και ανάπτυξη

ΕΚΕΠΥ: Εθνικό Κέντρο Επιχειρήσεων Υγείας

ΕΟΔΥ : Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας

Ε.Ο.Φ : Εθνικός Οργανισμός Φαρμάκων

ΗΔΙΚΑ : Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση Κοινωνικής Ασφάλισης

ΙΟΒΕ: Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών

ΚΕΕΛΠΝΟ : Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων

ΜΗΣΥΦΑ: Μη Συνταγογραφούμενα Φάρμακα

ΣΦΕΕ: Σύνδεσμος Φαρμακευτικών Επιχειρήσεων Ελλάδος

Εισαγωγή

Τον Δεκέμβριο του 2019, μια νέα ασθένεια προκαλούμενη από τον κορωνοϊό SARS-CoV2 (Covid-19) εμφανίστηκε στην επαρχία Wuhan της Κίνας. Η επιδημία γρήγορα εξαπλώθηκε και σε άλλες χώρες με τον WHO να την χαρακτηρίζει πανδημία στις 11 Μαρτίου 2020 (6). Η επιδημία συνέχισε να εξαπλώνεται με αποτέλεσμα μέχρι τις 23 Απριλίου του 2020 να έχουν προσβληθεί 2,5 εκατομμύρια άτομα από την νόσο (WHO, 2020) και η παγκόσμια κοινότητα να προχωρήσει σε εθνικά lockdown σε μια προσπάθεια περιορισμού της εξάπλωσής της. Τόσο η πανδημία από Covid-19 όσο και τα αυστηρά περιοριστικά μέτρα που ελήφθησαν καθαυτά επηρέασαν την παγκόσμια οικονομία με ισχυρές επιδράσεις στην αγορά της υγείας και στον φαρμακευτικό τομέα. Η Ελλάδα ακολουθώντας τις συστάσεις εξειδικευμένης υγειονομικής επιτροπής για την διαχείριση της πανδημίας προχώρησε σε αυστηρά περιοριστικά μέτρα που επιβλήθηκαν στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας από τις 16 Μαρτίου ως τις 24 Μαΐου του ίδιου έτους προκειμένου να αναχαιτίσει την εξάπλωση της νόσου στον ελληνικό πληθυσμό. Στα πλαίσια των περιοριστικών αυτών μέτρων επιβλήθηκαν περιορισμοί στην λειτουργία του λιανεμπορίου και του χονδρεμπορίου, διακοπή της χερσαίας διασυνοριακής σύνδεσης και αυστηροί περιορισμοί στις αεροπορικές μεταφορές, περιορισμοί στην ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών εντός της ελληνικής επικράτειας, κλείσιμο των σχολικών μονάδων και των δημοσίων υπηρεσιών και γενικότερη παύση κάθε άλλης μορφής μη επείγουσας οικονομικής δραστηριότητας. Τα μόνα φυσικά καταστήματα των οποίων επετράπη η λειτουργία ήταν τα φαρμακεία και τα καταστήματα προμήθειας ειδών πρώτης ανάγκης. Στην παρούσα μελέτη αναλυτικότερα παρουσιάζεται η φυσιογνωμία και οι ιδιαιτερότητες της αγοράς του φαρμάκου διεθνώς καθώς και οι μηχανισμοί τους οποίους διαθέτουν τα υγειονομικά συστήματα των χωρών και της Ελλάδας ειδικότερα για την αντιμετώπιση υγειονομικών κρίσεων όπως οι πανδημίες. Επίσης γίνεται μια προσπάθεια καταγραφής και ανάλυσης του αντίκτυπου των περιοριστικών μέτρων που επιβλήθηκαν στην ελληνική αγορά του φαρμακείου συγκριτικά με το προηγούμενο ημερολογιακό έτος καθώς και σύγκριση των στοιχείων αυτών με παρόμοιες αναλύσεις άλλων Ευρωπαϊκών χωρών. Τέλος καταγράφονται οι διαφοροποιήσεις που προέκυψαν στις καταναλωτικές συνήθειες των πελατών του ελληνικού φαρμακείου και ο βαθμός ετοιμότητας της τροφοδοτικής φαρμακευτικής αλυσίδας.

Κεφάλαιο 1: Φαρμακευτικές Αγορές

1.1 Η Αγορά Φαρμάκου Διεθνώς

Η αγορά των φαρμακευτικών προϊόντων ως υποσύστημα της αγοράς υγειονομικών υπηρεσιών χαρακτηρίζεται από ιδιαιτερότητες και ατέλειες που έχουν να κάνουν κατ' αρχήν με την θεώρηση της υγείας και του φαρμάκου ως δημόσιο και κοινωνικό αγαθό, όσο και με την επίδραση της υγειονομικής ασφάλισης και της κρατικής παρέμβασης στην πρόσβαση σε αυτά. Η έλλειψη ευαισθησίας του καταναλωτή στις τιμές λόγω της επίδρασης της ασφάλισης, η τριχοτόμηση της ζήτησης (ο γιατρός συνταγογραφεί, ο ασθενής καταναλώνει και ο ασφαλιστικός φορέας αποζημιώνει), η διαρκής ανάγκη για έρευνα και ανάπτυξη νέων προϊόντων, η επίδραση της τεχνολογίας της υγείας και οι εξαιρετικά σύνθετες και ακριβείς διαδικασίες τυποποίησης των φαρμακευτικών προϊόντων τονίζουν την ετερογενή φυσιογνωμία του φαρμάκου στον σύγχρονο ανεπτυγμένο κόσμο (10).

Η χρήση των φαρμάκων εξαρτάται πρωτίστως από την επιλογή της κατάλληλης ιατρικής αγωγής για δεδομένη πάθηση. Εκτός από τις περιπτώσεις που τα φάρμακα συμπληρώνουν τις υπηρεσίες που προσφέρονται από ιατρούς, οι ασθενείς στα πλαίσια της αυτοθεραπείας έχουν πρόσβαση και σε μη υποχρεωτικώς συνταγογραφούμενα φάρμακα. Τα σκευάσματα αυτά είτε ως μονοθεραπεία είτε ως συμπληρωματικά συντελούν στην διαχείριση συμπτωμάτων και στη θεραπεία ασθενειών και αυξάνουν την ποιότητα ζωής. Στην βελτίωση της ποιότητας ζωής του ανθρώπου στοχεύει και άλλη μια κατηγορία φαρμακευτικών ουσιών η οποία αποσκοπεί στην βελτίωση παραμέτρων της ζωής που δεν θεωρούνται νόσοι. Πρόκειται για τα λεγόμενα lifestyle φάρμακα. Τα σκευάσματα αυτά προορίζονται για την καταπολέμηση της παχυσαρκίας, της φαλάκρας, της στυτικής δυσλειτουργίας, του καπνίσματος, των ρυτίδων, των κισμών και της φλεβίτιδας, όπως επίσης και αντισυλληπτικά και βιταμίνες. Τα φάρμακα αυτά δεν αποζημιώνονται από την κοινωνική ασφάλιση παρόλα αυτά η φαρμακευτική βιομηχανία στοχεύει στην σύνθεση τέτοιου είδους ουσιών και επενδύει μεγάλα ποσά στην έρευνα αναγνωρίζοντας τα μεγάλα κέρδη που της αποφέρει αυτή η κατηγορία.

Η ανάπτυξη της καινοτομίας στον φαρμακευτικό τομέα στοχεύει στο να εισάγει νέα προηγμένα προϊόντα καθοριστικής σημασίας στην θεραπευτική. Για την παραγωγή καινοτόμων προϊόντων η φαρμακευτική βιομηχανία καταβάλλει διαρκή και έντονη προσπάθεια. Η ανάπτυξη όμως καινοτόμων φαρμάκων είναι ένα σύνθετο φαινόμενο το οποίο εμπλέκει την ακαδημαϊκή κοινότητα, τις κυβερνήσεις, τους διεθνείς οργανισμούς αλλά και ολόκληρη την οικονομία. Κάθε καινοτομία στην φαρμακευτική βιομηχανία πρέπει να βελτιώνει την σχέση κόστους-οφέλους για τον ασθενή και να συνεπάγεται τουλάχιστον ένα από τα παρακάτω: θετικότερο αποτέλεσμα σε σύγκριση με υπάρχουσες θεραπείες, ταχύτερη βελτίωση της υγείας, μείωση των παρενεργειών και των αρνητικών αλληλεπιδράσεων και μεγιστοποίηση του κοινωνικού οφέλους. Επίσης πρέπει να αναγνωριστεί η πραγματικότητα της εμπειρίας που αποκτάται μετά την είσοδο ενός προϊόντος στην αγορά. Πολλές νέες ενδείξεις προστίθενται μετά την εισαγωγή των φαρμάκων στην κλινική πράξη. Τα κορυφαία σε πωλήσεις φάρμακα συχνά πραγματοποιούν ένα μεγάλο μέρος των εσόδων τους από τις δευτερεύουσες ενδείξεις (14). Χαρακτηριστικό του αγώνα δρόμου για την καινοτομία στον φαρμακευτικό κλάδο είναι ότι σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκή Διεύθυνση Ποιότητας Φαρμάκων & Υγείας (EDQM) το 2020 οι φαρμακευτικές ουσίες που έλαβαν πιστοποιητικό καταλληλότητας στην Ευρωπαϊκή φαρμακοποιία (CEPs) ανέρχονται στις 3800, όταν το 2000 αριθμούσαν μόνο τις 589 (29).

Ο ανταγωνισμός για την ανάπτυξη καινοτομίας στον φαρμακευτικό τομέα εκτός από την ανάπτυξη νέων δραστικών ουσιών επεκτάθηκε και στην παραγωγή των γενοσήμων φαρμάκων. Τα γενόσημα φάρμακα παράγονται χωρίς την αδειοδότηση της εταιρείας-παραγωγής του πρωτοτύπου και εισάγονται στην αγορά μετά την λήξη του διπλώματος ευρεσιτεχνίας ή άλλων δικαιωμάτων αποκλειστικής κυκλοφορίας. Είναι αντίγραφα, περιέχουν δηλαδή την ίδια δραστική ουσία με το πρωτότυπο και πληρούν την ισοδυναμία που θέτουν οι οργανισμοί διασφάλισης ποιότητας. Τα γενόσημα αυξάνουν τον ανταγωνισμό στην τιμολόγηση των φαρμακευτικών σκευασμάτων και είναι σημαντικό εργαλείο στην συγκράτηση των φαρμακευτικών δαπανών κάθε κράτους. Η συγκράτηση της φαρμακευτικής δαπάνης για δραστικές ουσίες ήδη γνωστές επιτρέπει την πρόσβαση μεγαλύτερης μερίδας του πληθυσμού στο φάρμακο και δημιουργεί δημοσιονομικό χώρο για την εισαγωγή καινοτόμων θεραπειών.

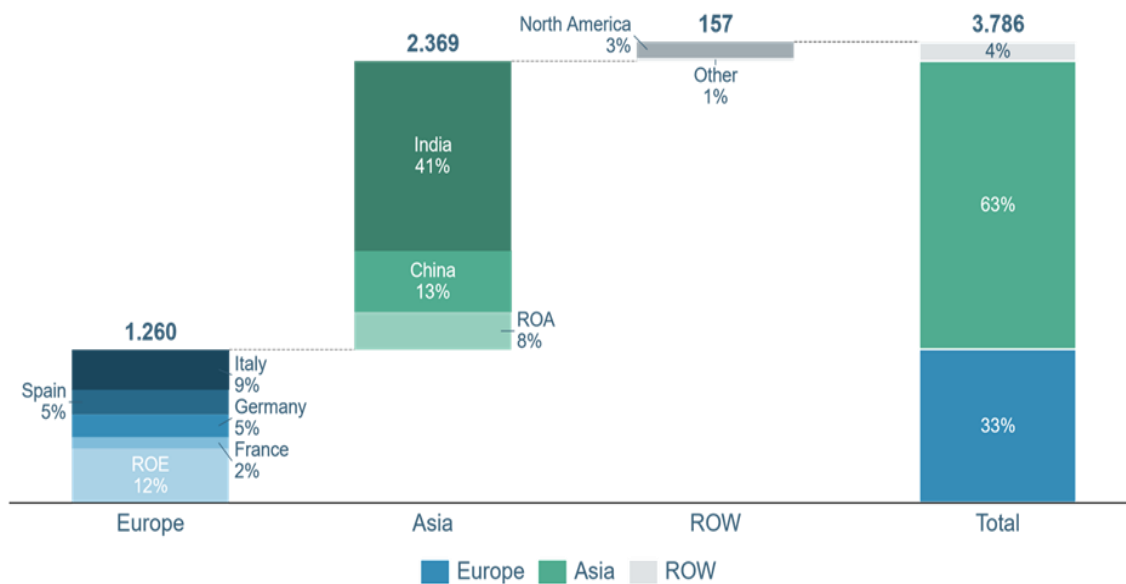
1.2 Η Φαρμακευτική Αγορά στην Ευρώπη και στον Υπόλοιπο Κόσμο

1.2.1 Η φαρμακευτική αγορά της Ευρώπης

Η φαρμακευτική βιομηχανία στην Ευρώπη έχει ισχυρό εξαγωγικό προσανατολισμό και για ορισμένες Ευρωπαϊκές χώρες αποτελεί τον πρώτο εξαγωγικό κλάδο της οικονομίας τους. Ωστόσο η Ευρωπαϊκή αγορά παρουσιάζει χαμηλότερο ρυθμό ανάπτυξης σε σχέση με τους ανταγωνιστές της στις ΗΠΑ και την Ασία. Χαρακτηριστικό είναι ότι ενώ ο αριθμός των πιστοποιημένων φαρμάκων (CEP) αυξήθηκε εκθετικά κατά την πρώτη δεκαετία της χιλιετίας (αύξηση 334%) , η πλειοψηφία τους σε μεγάλο βαθμό καθοδηγείται από ασιατικούς κατασκευαστές. Το 2000, σύμφωνα με την έκθεση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Φαρμάκων (βλ. Πίνακα 1.1) το 59% των 589 CEP που χρησιμοποιήθηκαν στην Ευρώπη προέρχονταν από την Ευρώπη και το 31% από την Ασία. Η αναλογία αυτή έχει αντιστραφεί τα τελευταία 20 χρόνια με το 63% των 3.786 CEP να προέρχονται από την Ασία, ενώ το 33% από την Ευρώπη (βλ. Πίνακα 1.2). Μόνο στην Ασία κατά τη διάρκεια αυτού του χρονικού διαστήματος, το ποσό των CEP αυξήθηκε κατά 1.200%. Στην Ευρώπη, ωστόσο, η συνολική ανάπτυξη ανήλθε μόνο σε περίπου 260% - ισοδύναμη με στασιμότητα δεδομένου του ισχυρού δυναμισμού της αγοράς (23,24). Ως επί το πλείστο το βάρος της ευθύνης για την μικρή αυτή ανάπτυξη οφείλεται στα ρυθμιστικά εμπόδια και στον πόλεμο των τιμών. Υπάρχουν πολύ αυστηροί κανόνες ασφαλείας στην Ευρώπη για την παραγωγή φαρμάκων και πολύ μεγάλη πίεση στις τιμές των αγορών γενοσήμων λόγω των συμβάσεων έκπτωσης που υπογράφονται από τα επιμέρους κράτη.

Πίνακας 1.1:

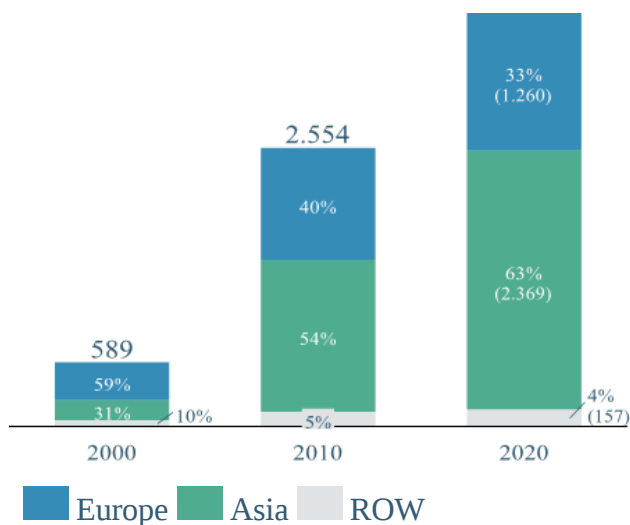
Συνολικός Αριθμός CEP ανά τον κόσμο

ROW: Υπόλοιπος Κόσμος

Πίνακας 1.2:

Ανάπτυξη του αριθμού των ενεργών CEPs (2000- 2020)¹

¹ Αριθμός των ενεργών CEPs στο συγκεκριμένο έτος για τις δραστικές ουσίες (APIs) που εκτιμώνται (οι CEPs που έχουν αποσυρθεί/λήξει δεν συμπεριλαμβάνονται στο διάγραμμα)

Πηγή: European Certificate Database, European Directorate for the Quality of Medicine & Healthcare, Date: 30.04.2020

Η Ευρωπαϊκή Ένωση παρά το γεγονός ότι ενσωματώνει κοινωνίες με διαφορετικές δομές και εμπειρίες και οι επιμέρους ρυθμιστικές παρεμβάσεις του κάθε κράτους δεν της επιτρέπουν να λειτουργήσει πλήρως ως μια ενιαία οντότητα στον τομέα του φαρμάκου, επιδιώκει δύο βασικούς στόχους στην πολιτική της για τα φαρμακευτικά προϊόντα: οι πολιτικές της προσπαθούν να εξασφαλίσουν σε υψηλό επίπεδο δημόσια υγεία και καινοτομία και ταυτόχρονα, να παρέχουν υποστήριξη για μια ανταγωνιστική βιομηχανία που διασφαλίζει ότι η Ευρώπη συνεχίζει να επωφελείται από νέα φάρμακα. Η ευρωπαϊκή φαρμακευτική αγορά χαρακτηρίζεται από τρεις τύπους ανταγωνισμού: τον θεραπευτικό ανταγωνισμό, τον ανταγωνισμό των γενοσήμων και τον ενδοεταιρικό ανταγωνισμό (5).

Ο ανταγωνισμός μεταξύ νέων, κατοχυρωμένων με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας και καινοτόμων προϊόντων αναφέρεται ως θεραπευτικός ανταγωνισμός. Οι φαρμακευτικές εταιρείες ανταγωνίζονται για να αναπτύξουν θεραπείες που είναι ανώτερες από τις υπάρχουσες ή μελλοντικές που αναπτύχθηκαν από τους ανταγωνιστές τους και στη συνέχεια να προσπαθήσουν να πείσουν τα εθνικά συστήματα υγείας να τις εντάξουν στα θεραπευτικά τους πρωτόκολλα. Η αποκλειστικότητα της αγοράς προστατεύεται όχι μόνο από διπλώματα ευρεσιτεχνίας και άλλα γενικά ισχύοντα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, αλλά και από ειδικούς κανονισμούς που αφορούν διαδικασίες άδειας κυκλοφορίας. Οι κανονιστικές διατάξεις περί προστασίας δεδομένων στην κοινοτική νομοθεσία διασφαλίζουν ότι οι ρυθμιστικές αρχές δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν κλινικά και άλλα δεδομένα που υποβλήθηκαν από την παραγωγό εταιρεία ενός προϊόντος για να αξιολογήσουν στην συνέχεια αιτήσεις ανταγωνιστών. Αυτός ο τύπος ανταγωνισμού διεξάγεται σε ένα σχετικά ήπιο περιβάλλον υπό την έννοια ότι η ευρωπαϊκή νομοθεσία περί ανταγωνισμού ενθαρρύνει γενικά την κοινή έρευνα και ανάπτυξη, την αδειοδότηση και το co-marketing στις συμφωνίες διανομής, αναγνωρίζοντας ότι τα πλεονεκτήματα της συνεργασίας υπερτερούν τυχόν αρνητικών επιπτώσεων του ανταγωνισμού. Στα πλαίσια των δημοσίως χρηματοδοτούμενων υγειονομικών συστημάτων όπως αυτά της Ευρώπης οι αρμόδιες αρχές χρησιμοποιούν την σημαντική (ή ακόμη και μονοφωνική) αγοραστική τους δύναμη για να προστατεύσουν τους καταναλωτές από την καταχρηστική συμπεριφορά των εταιρειών.

Εκτός όμως από την ενθάρρυνση της έρευνας και ανάπτυξης η Ευρώπη ενθαρρύνει και τον ανταγωνισμό των γενοσήμων. Το 2007 στο Ηνωμένο Βασίλειο το 83% των συνταγών που

εκδόθηκαν αφορούσαν γενόσημα φάρμακα, σε σύγκριση με το 1994 που το ποσοστό αυτό ανέρχονταν στο 51% (OFT 2007). Ο EGA (European Generics Medecins Association) αναφέρει ότι τις τελευταίες δυο δεκαετίες η διείσδυση των γενοσήμων στην Ευρώπη των 27 αυξήθηκε κατά 50%. Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνοψίζεται στη σύσταση 4 της ειδικής ομάδας εργασίας για τα φάρμακα (επίσης γνωστή και ως G10 Medicines Group) στην οποία επισημαίνεται η ανάγκη εξασφάλισης συνθηκών ισορροπίας ανάμεσα στην ενθάρρυνση καινοτομίας και την ανάπτυξη της αγοράς των γενοσήμων προϊόντων (5).

Ο τελευταίος τύπος ανταγωνισμού είναι ο ενδοεταίρικός ανταγωνισμός ο οποίος είναι αποτέλεσμα των διαφορετικών τιμών ίδιου σκευάσματος που προκύπτει ανάμεσα στα κράτη-μέλη με αποτέλεσμα την διευκόλυνση του παράλληλου εμπορίου από τις χώρες με χαμηλότερες τιμές προς τις χώρες με ακριβότερες τιμές. Η Ευρωπαϊκή επιτροπή έχει διατηρήσει μια θετική στάση απέναντι στην μορφή αυτή του ανταγωνισμού καθώς θεωρεί ότι συμπεριλαμβάνεται στην έννοια της ελεύθερης διακίνησης προϊόντων μεταξύ των εταίρων αφήνοντας τις κατά τόπους αρμόδιες αρχές να ρυθμίσουν τους όρους με τους οποίους θα γίνεται αυτού του τύπου η ενδοκοινοτική συναλλαγή.

1.2.2 Οι Φαρμακευτικές Αγορές της Ασίας

Η Κίνα μετά την προσχώρηση της στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου μπόρεσε να αξιοποιήσει την τεράστια δυναμική ανάπτυξης της χώρας στον τομέα της φαρμακευτικής βιομηχανίας. Η φαρμακευτική αγορά της Κίνας αναπτύσσεται συνεχώς τα τελευταία χρόνια. Η Κίνα είναι η δεύτερη μεγαλύτερη φαρμακευτική αγορά παγκοσμίως, με μερίδιο αγοράς 11,1% (βλ. πίνακα 1.7),(23). Εκτιμάται ότι θα φτάσει τα 161,8 δισεκατομμύρια δολάρια έως το 2023 και θα αποκτήσει μερίδιο 30% στην παγκόσμια αγορά. Το 2018, η φαρμακευτική αγορά της Κίνας εκτιμήθηκε σε 134,6 δισεκατομμύρια δολάρια, με τη λήψη συνταγογραφούμενων φαρμάκων να αντιπροσωπεύει το 86,4% των συνολικών δαπανών για φάρμακα. Οι τομείς της φαρμακευτικής αγοράς στην Κίνα περιλαμβάνουν φάρμακα γενικής χρήσης, OTC και πατενταρισμένα φάρμακα (βλ. Πίνακα 1.3)

Πίνακας 1.3:

Φαρμακευτική αγορά της Κίνας (πωλήσεις σε δις γουάν)

Φαρμακευτική αγορά Κίνας	2016	2017	2018	2019
Πωλήσεις Φαρμάκων	176.776	197.553	219.91	235.02
Συνταγογραφούμενα Φάρμακα	92.495	103.833	116.158	124.727
Γενόσημα Φάρμακα Πωλήσεις	68.635	76.722	85.385	91.252
OTC Φάρμακα Πωλήσεις	15.646	16.998	18.367	19.041
Πρωτότυπα Φάρμακα Πωλήσεις	23.860	27.161	30.774	33.474

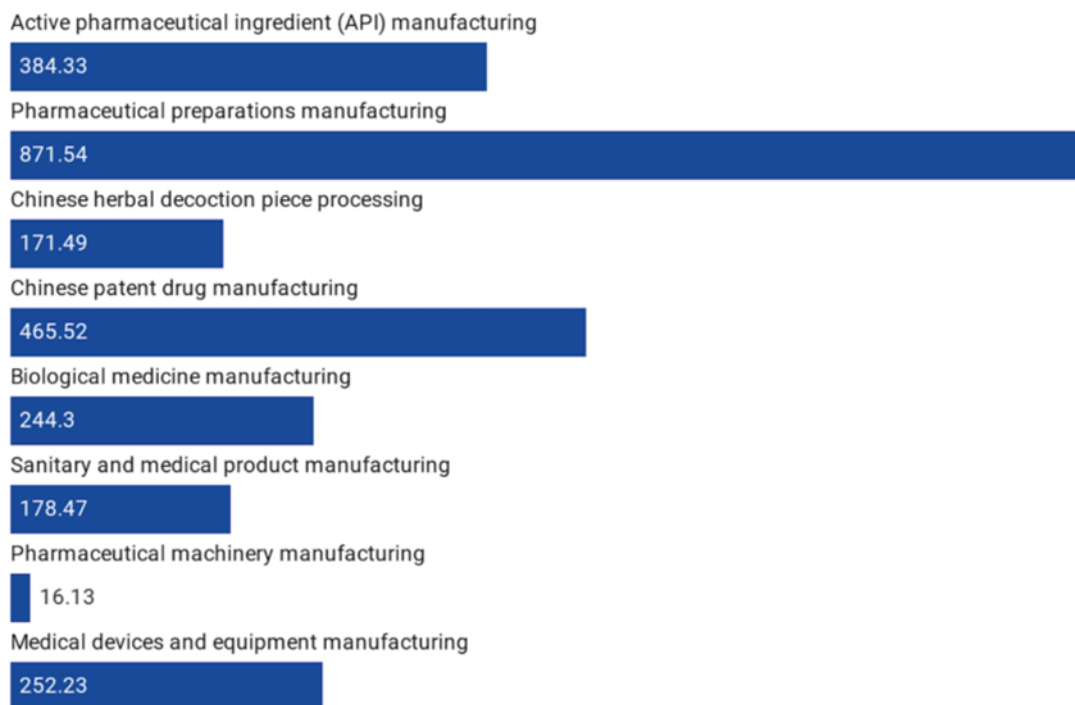
Πηγή: BMI Research (USD Δις), China's National Medical Products Administration (NMPA)

Βασικά προϊόντα στη φαρμακευτική βιομηχανία της Κίνας είναι τα γενόσημα φάρμακα. Λόγω της μεγάλης ζήτησης στην αγορά, τα έσοδα αυτού του κλάδου αναμένεται να αυξηθούν έντονα τα επόμενα χρόνια. Η αύξηση της διείσδυσης των γενοσήμων ως μέσο για τη μείωση των φαρμακευτικών δαπανών έχει καταστήσει τα γενόσημα φάρμακα πιο σημαντικά στις συνολικές πωλήσεις φαρμάκων, οδηγώντας την ανάπτυξη στη φαρμακευτική αγορά. Στην Κίνα έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές επενδύσεις από ξένες εταιρείες στη βιομηχανία των γενόσημων φαρμάκων της χώρας. Το 2017, για παράδειγμα, η Teva δημιούργησε μια κοινοπραξία με την Guangzhou Pharma για την πώληση γενόσημων φαρμάκων στη χώρα. Επιπλέον, η Pfizer και η Zhejiang Hisun Pharmaceuticals, μια κορυφαία κινεζική φαρμακευτική εταιρεία, ανακοίνωσαν την έναρξη της Hisun-Pfizer Pharmaceuticals, μιας κοινοπραξίας που δημιουργήθηκε μεταξύ των δύο εταιρειών για την ανάπτυξη, την κατασκευή και την εμπορία φαρμακευτικών προϊόντων με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας στην Κίνα και στις παγκόσμιες αγορές. Τα πρωτότυπα φάρμακα είναι η δεύτερη μεγαλύτερη κατηγορία φαρμακευτικών προϊόντων. Ωστόσο, ο υψηλός κόστους χαρακτήρας των καινοτόμων

φαρμάκων θα παραμείνει περιοριστικός για τα τμήματα του πληθυσμού χαμηλού μεσαίου εισοδήματος (βλ. Πίνακα 1.4)

Πίνακας 1.4 :

Ανάλυση των εσόδων της φαρμακευτικής βιομηχανίας της Κίνας το 2018, ανα τομέα (σε δις γουάν)

Πηγή: BMI Research, China's National Medical Products Administration (NMPA)

Εκτός όμως από την Κίνα και η Ινδία κατέχει σημαντική θέση στον παγκόσμιο φαρμακευτικό τομέα. Η χώρα διαθέτει μια μεγάλη ομάδα επιστημόνων και μηχανικών με δυνατότητα να οδηγήσει τη βιομηχανία σε μεγαλύτερα ύψη. Επί του παρόντος, πάνω από το 80% των αντιρετροϊκών φαρμάκων που χρησιμοποιούνται παγκοσμίως για την καταπολέμηση του AIDS (σύνδρομο επίκτητης ανοσολογικής ανεπάρκειας) παρέχονται από ινδικές φαρμακευτικές εταιρείες. Η Ινδία το 1970 έστρεψε το ενδιαφέρον της φαρμακοβιομηχανίας της στην παραγωγή φαρμάκων που είχαν αναπτυχθεί από άλλες εταιρείες, λόγω απουσίας της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας, με την κατάργηση της αναγνώρισης ισχύος των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που αφορούσαν εισαγόμενα φάρμακα. Παράλληλα οι ινδικές φαρμακοβιομηχανίες ανέπτυξαν νέες μεθόδους παραγωγής παρακάμπτοντας έτσι τη

νομοθεσία περί προστασία της μεθόδου παραγωγής των πρωτοτύπων και κατάφεραν να διαθέτουν αντίγραφα στην εγχώρια αγορά πολύ νωρίτερα από την είσοδο των αντίστοιχων πρωτοτύπων σε σημαντικές διεθνείς αγορές. Ταυτόχρονα η Ινδία εφάρμοσε επιθετική εξαγωγική πολιτική σε κράτη των οποίων η νομοθεσία σε ότι αφορά την πνευματική ιδιοκτησία ήταν επίσης χαλαρή. Η αλλαγή της νομοθεσίας το 2005 και η συμμόρφωσή της με τους κανονισμούς του παγκόσμιου εμπορίου για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, μετέτρεψε την Ινδία σε σημαντικό παίκτη στην παραγωγή φαρμακευτικών προϊόντων. Οι μεγάλες συγχωνεύσεις, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, η αυξανόμενη προτίμηση των μεγάλων φαρμακευτικών εταιρειών για την διενέργεια κλινικών μελετών σε ασιατικές χώρες λόγω της μεγάλης πληθυσμιακής βάσης και η λειτουργία των ινδικών φαρμακευτικών βιομηχανιών ως μονάδες παραγωγής για μεγάλες πολυεθνικές μετέτρεψαν τη Ινδία σε μια από τις κυρίαρχες χώρες στην παραγωγή πρώτων φαρμακευτικών υλών και γενοσήμων φαρμάκων (14).

Ο ινδικός φαρμακευτικός τομέας αναμένεται να αυξηθεί στα 100 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, ενώ η αγορά ιατροτεχνολογικών προϊόντων αναμένεται να αυξηθεί στα 25 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ έως το 2025. Οι εξαγωγές φαρμακευτικών προϊόντων από την Ινδία ανήλθαν σε 20,70 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ το 2020. Η φαρμακευτική εξαγωγή περιλαμβάνει φαρμακευτικές πρώτες ύλες, ενδιάμεσα φαρμακευτικά σκευάσματα, βιολογικά προϊόντα και προϊόντα φυτοθεραπείας (23-25).

1.2.3 Η Φαρμακευτική Αγορά των ΗΠΑ

Παρά την δυναμική αρκετών αναδυόμενων χωρών, οι Ηνωμένες Πολιτείες καταλαμβάνουν το κυρίαρχο μερίδιο της φαρμακευτικής αγοράς παγκοσμίως (Πίνακας 5). Η χώρα φιλοξενεί μερικές από τις μεγαλύτερες φαρμακευτικές εταιρείες παγκοσμίως, και οι Αμερικανοί καταναλωτές έχουν πρόσβαση σε ένα από τα πιο προηγμένα φαρμακευτικά συστήματα στον κόσμο, αν και με κόστος. Η αγορά φαρμακευτικών προϊόντων των Η.Π.Α. είναι η μεγαλύτερη αγορά φαρμακευτικών προϊόντων στον κόσμο και το 2017 αντιπροσώπευε πάνω από 40% στις

παγκόσμιες πωλήσεις φαρμακευτικών προϊόντων (βλ. πίνακας 1.7). Η αγορά φαρμακευτικών προϊόντων των ΗΠΑ αναμένεται να αναπτυχθεί τα επόμενα χρόνια παρά την πρόσφατη επιβράδυνση λόγω της διολίσθησης των τιμών τους. Τα έσοδα από τις πωλήσεις φαρμακευτικών προϊόντων στις Ηνωμένες Πολιτείες αντιστοιχούσαν σχεδόν στο ήμισυ του παγκόσμιου συνόλου τα τελευταία χρόνια. Το 2019 πέντε από τις κορυφαίες φαρμακευτικές εταιρείες παγκοσμίως ήταν από τις ΗΠΑ. Η Pfizer είναι η νούμερο ένα εταιρεία όχι μόνο στις Ηνωμένες Πολιτείες αλλά και παγκοσμίως. Η Johnson & Johnson είναι μια άλλη αμερικανική εταιρεία που έχει κάνει μεγάλη εντύπωση σε όλο τον κόσμο, με το φαρμακευτικό τμήμα των δραστηριοτήτων της να παράγει ρεκόρ 42,2 δισ. Δολαρίων ΗΠΑ το 2019.

Πίνακας 1.5:

Ποσοστό συνολικής παγκόσμιας φαρμακευτικής αγοράς ανά περιοχή (2014-2019)

	USA	Europe	Other Established Markets	Emerging Markets
2019	48%	19%	11%	22%
2018	47%	20%	11%	21%
2017	45%	21%	11%	22%
2016	46%	21%	12%	21%
2015	46%	21%	13%	20%
2014	45%	22%	13%	20%

Πηγή: Statista (2020)

Η φαρμακευτική βιομηχανία των ΗΠΑ έχει σημειώσει μεγάλη πρόοδο τις τελευταίες δεκαετίες λόγω της μεγαλύτερης εστίασης στην έρευνα και ανάπτυξη. Οι αμερικανικές φαρμακευτικές εταιρείες ξοδεύουν περίπου το 20 τοις εκατό των εσόδων τους στην έρευνα και ανάπτυξη. Οι δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη της φαρμακευτικής βιομηχανίας των ΗΠΑ ανήλθαν σε 80 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ το 2019 (Πίνακας 1.6). Είναι πολύ πιθανό ότι αυτός ο αριθμός θα αυξηθεί σημαντικά τα επόμενα χρόνια λόγω του κόστους που σχετίζεται με την ανάπτυξη ασφαλών και αποτελεσματικών θεραπειών και εμβολίων έναντι του COVID-19 (24,25).

Πίνακας 1.6:

Δαπάνες για έρευνα και Ανάπτυξη της φαρμακευτικής βιομηχανίας των ΗΠΑ από το 2007-2019 (σε δις δολάρια)

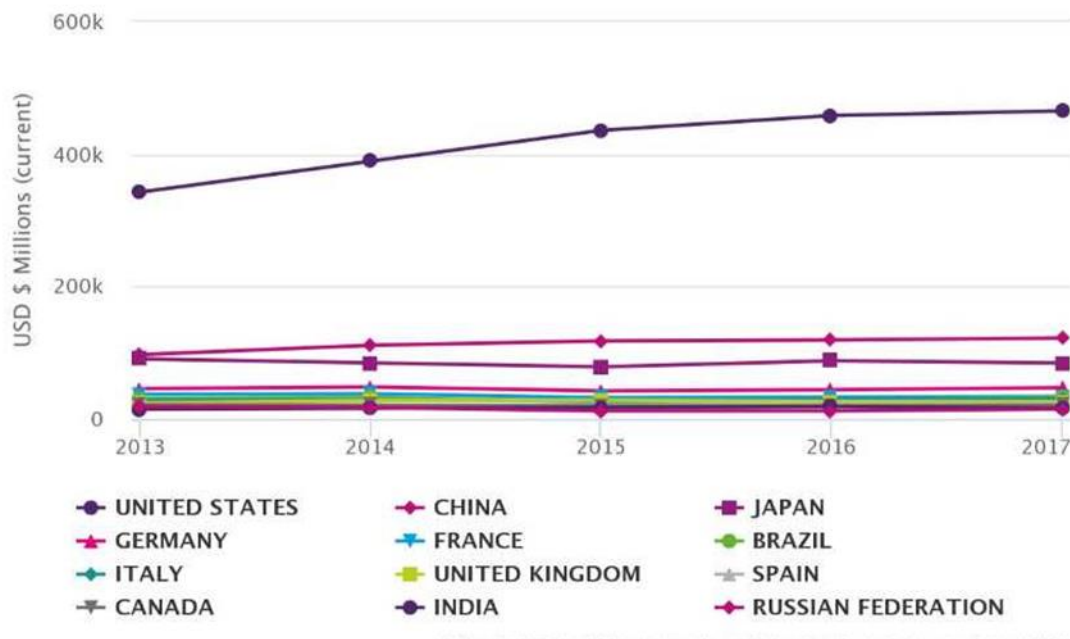
Έτος	Δαπάνες (δις \$)
2019	83
2018	79.6
2017	71.4
2016	65.5
2015	59.6
2014	53.3
2013	51.6
2012	49.6
2011	48.6
2010	50.7
2009	46.4
2008	47.4
2007	47.9

Πηγή : Statista (2020)

Συνοπτικά στον πίνακα 1.7 εμφανίζονται οι δέκα κορυφαίες χώρες στην παραγωγή φαρμάκων παγκοσμίως μέχρι το 2017:

Πίνακας 1.7:

10 κορυφαίες χώρες στην παραγωγή φαρμάκων

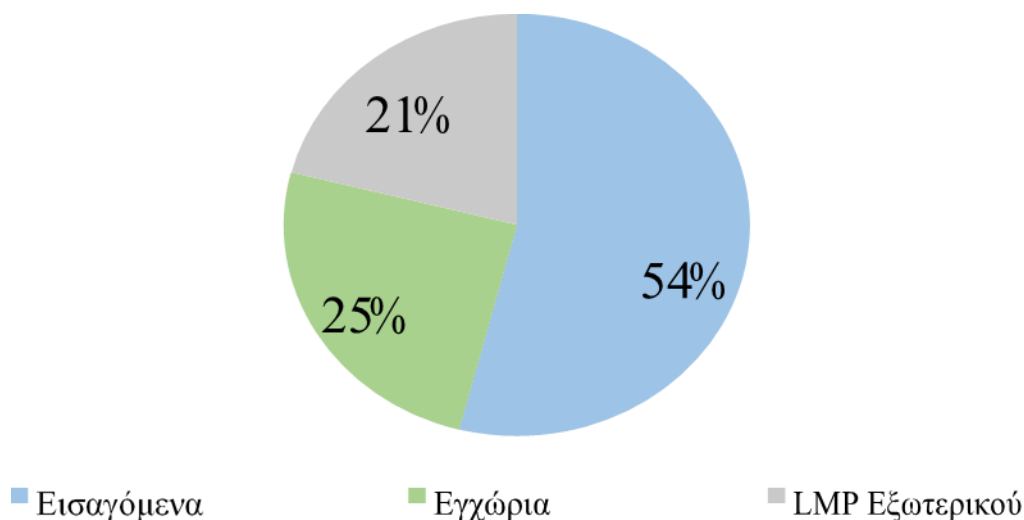
Πηγή : IMS World Review Analyst 2016

1.2.5 Η Φαρμακευτική Αγορά στην Ελλάδα

Η φαρμακευτική αγορά στην Ελλάδα στηρίζεται στις εισαγωγές φαρμάκων από πολυεθνικές εταιρείες, τόσο πρωτοτύπων όσο και γενοσήμων. Τα εγχώρια παραγόμενα γενόσημα φάρμακα αποτελούν ένα μικρό ποσοστό της συνολικής αγοράς. Σύμφωνα με στοιχεία του IOBE (2004) τα εγχώρια παραγόμενα γενόσημα φάρμακα αποτελούσαν το 19% ενώ το 2020 αποτελούν το 25% ως προς την αξία των συνολικών πωλήσεων γενοσήμων φαρμάκων (Σχεδιαγ. 1),(12,13). Αυτό δείχνει ότι υπήρξε ισχυρή μόνο ανάπτυξη της τάξεως του 6% τα τελευταία 15 χρόνια. Το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής αυτής στηρίζεται στην μεταποίηση και την εισαγωγή της πρώτης ύλης από Τρίτες χώρες. Είναι φανερό λοιπόν πως η ελληνική φαρμακευτική αγορά παρουσιάζει ένα μεγάλο ποσοστό εξάρτησης από άλλες χώρες για την επάρκεια και την κάλυψη των αναγκών της.

Σχεδιάγραμμα 1:

% μερίδιο φαρμάκων που παρασκευάζονται/συσκευάζονται στην Ελλάδα

Πηγή: IQVIA FY 2019,

*Locally Manufactured products LMP Εξωτερικού = Προϊόντα διεθνών εταιρειών που παρασκευάζονται/συσκευάζονται στην Ελλάδα

*Εργοστάσια: 28 εργοστάσια ελληνικής ιδιοκτησίας και 1 εργοστάσιο ξένης ιδιοκτησίας

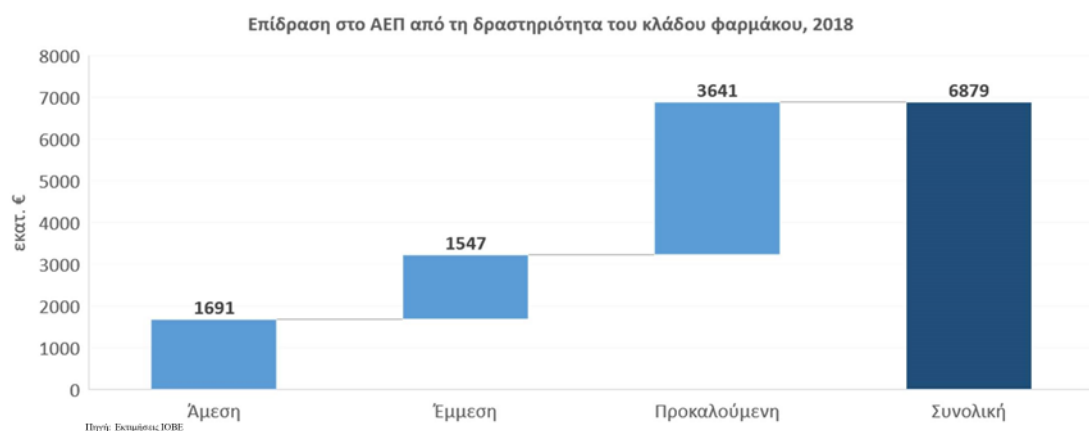
Το 21% των φαρμάκων παράγεται σε εγχώρια εργοστάσια επομένως υπάρχει μεγάλο περιθώριο για προσέλκυση νέας παραγωγικής δυναμικότητας

Η φαρμακευτική πολιτική στην Ελλάδα βασίζεται στην ευρωπαϊκή φαρμακευτική πολιτική υιοθετώντας τις βασικές ρυθμιστικές της παρεμβάσεις όπως ο μηχανισμός υποχρεωτικών επιστροφών (clawback) από τις εταιρείες και το rebate από τα φαρμακεία. Σύμφωνα με τον ΣΦΕΕ, το clawback υπάρχει σε πολλές άλλες χώρες της Ευρώπης πουθενά όμως σε τόσο μεγάλο ποσοστό. Σε τέσσερις διαδοχικές εκθέσεις της Ενισχυμένης Εποπτείας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Surveillance reports της Commission, Ιούνιος '19, Νοέμβριος '19, Φεβρουάριος '20 και Σεπτέμβριος '20) αναφέρεται ότι ο μηχανισμός υποχρεωτικών επιστροφών χρησιμοποιείται με λάθος τρόπο, δημιουργεί ηθικό κίνδυνο και δεν είναι βιώσιμος για τις φαρμακευτικές εταιρείες (22). Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες εκτιμήσεις του IOBE, η

συνολική συνεισφορά του κλάδου του φαρμάκου στην Ελλάδα εκτιμάται σε 6,9 δις. Ευρώ (3,7% του ΑΕΠ) το 2018.

Σχεδιάγραμμα 2:

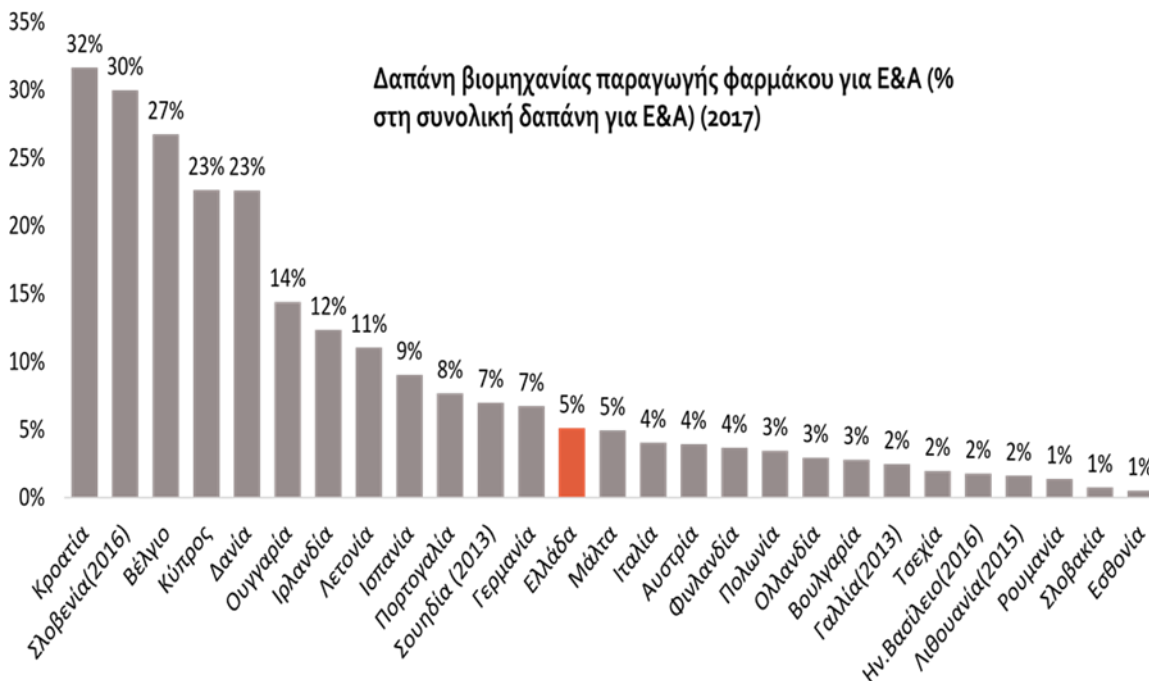
Επίδραση στο ΑΕΠ από την δραστηριότητα του κλάδου φαρμάκων

Πηγή: Εκτιμήσεις IOBE

Η συνολική συμβολή του κλάδου του φαρμάκου σε όρους ΑΕΠ εκτιμάται σε περίπου €6,9 δις. (3,7% του ΑΕΠ) το 2018.

Σχεδιάγραμμα 3: % Συνολική δαπάνη της βιομηχανίας παραγωγής φαρμάκου για E&A

Πηγή: : Eurostat, 2019 επεξεργασία στοιχείων IOBE

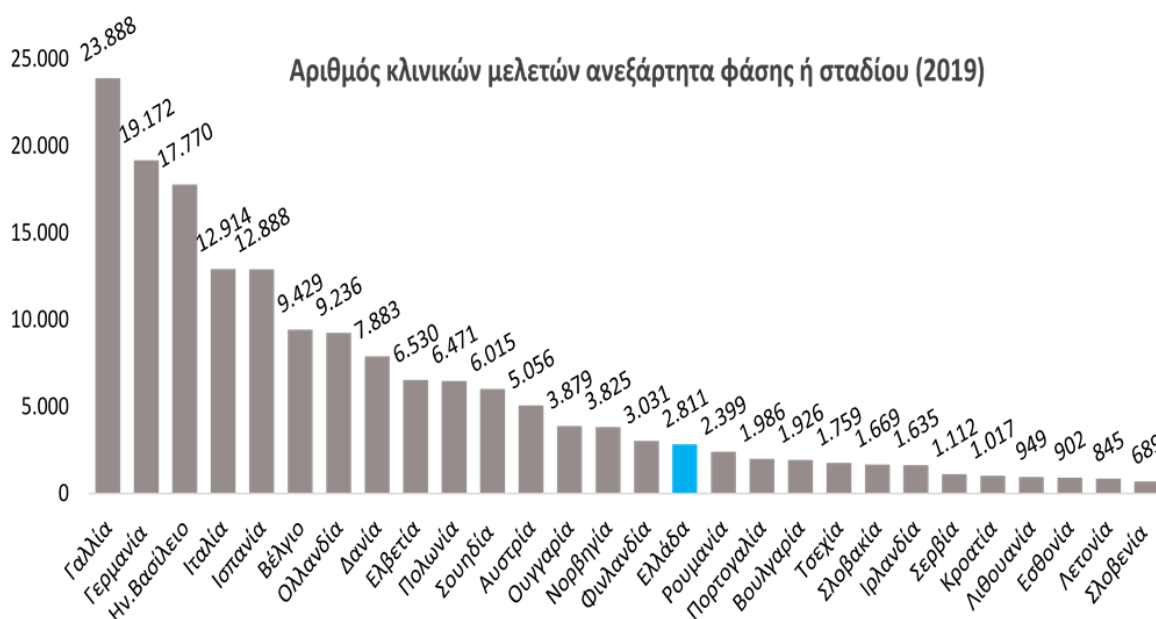
Σημαντική δραστηριότητα E&A σε σχέση με άλλους κλάδους φαρμάκων στην Ευρώπη.

Παρά τη σημαντική επίπτωση από τη δημοσιονομική προσαρμογή στη δημόσια χρηματοδότηση, η φαρμακοβιομηχανία στην Ελλάδα εξακολουθεί να δαπανά σημαντικά ποσά για έρευνα και ανάπτυξη, καθώς αντιπροσωπεύει το 5% της συνολικής ιδιωτικής δαπάνης για έρευνα και ανάπτυξη στην Ελλάδα. Μέχρι το 2019 διεξήχθησαν 2811 κλινικές μελέτες ανεξαρτήτου τύπου και φάσης (1604 ολοκληρωμένες).

Σχεδιάγραμμα 4:

Αριθμός κλινικών μελετών (2019)

30.000

Πηγή: *Clinical-trials.gov*, 2019

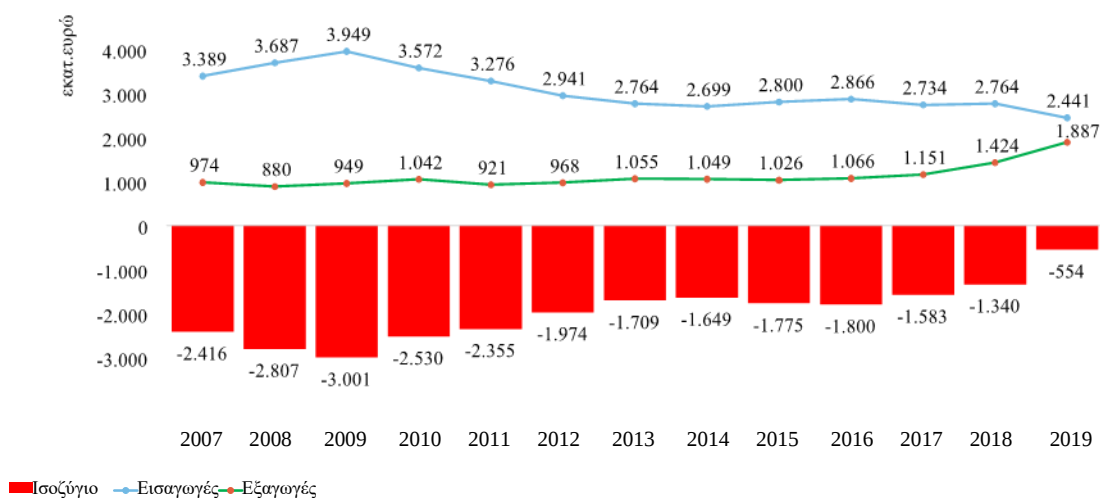
Ο αριθμός των κλινικών μελετών στην Ελλάδα παραμένει συγκριτικά χαμηλός γεγονός που υποδεικνύει ότι υπάρχουν μεγάλα περιθώρια βελτίωσης.

Η παραγωγή φαρμακευτικών προϊόντων σε αξία το 2018 προσέγγισε το 1 δις. ευρώ, ενώ η προστιθέμενη αξία τα 559εκατ. ευρώ (3% μερίδιο) στον κλάδο της μεταποίησης. Σημαντικός είναι και ο ρόλος του φαρμακευτικού κλάδου στο συνολικό εξωτερικό εμπόριο με τις εξαγωγές φαρμακευτικών προϊόντων να ανέρχονται το 2019 στο 4,4% του συνόλου των ελληνικών εξαγωγών όλων των αγαθών για το ίδιο έτος. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στις

παράλληλες εξαγωγές (ενδοεταίρικός ανταγωνισμός) λόγω των μεγάλων διαφορών στις τιμές σε κάποια φάρμακα, γεγονός που μοιραία δύναται να δημιουργήσει ελλείψεις.

Σχεδιάγραμμα 5 :

Πορεία εξαγωγών φαρμάκων σε εκατ.€ (2007-2019)

Πηγή: Eurostat, *International trade, EU Trade Since 1988 By CN8, 2020, επεξεργασία στοιχείων IOBE*

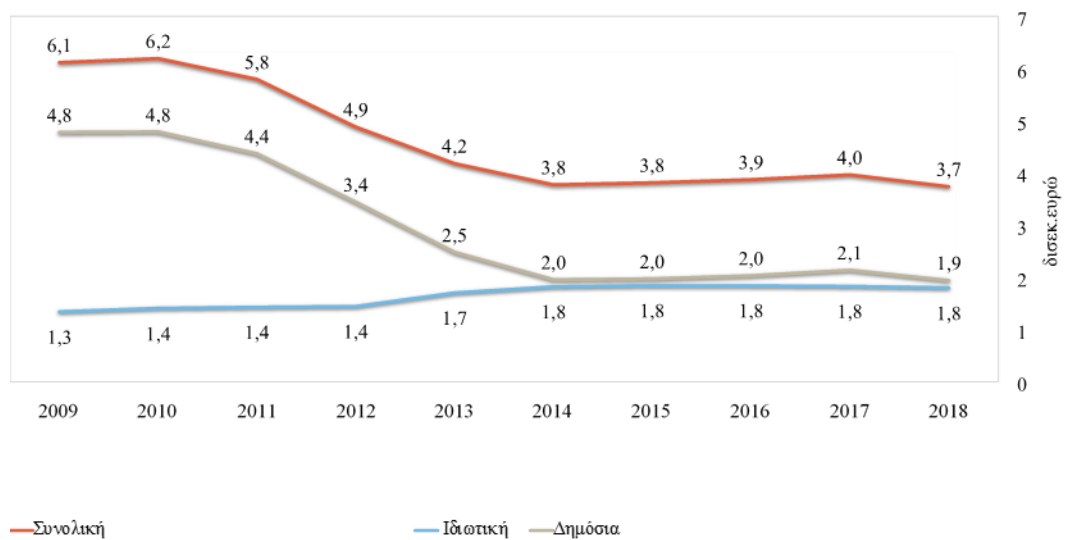
Άνοδος των εξαγωγών κατά 32,5% σε σχέση με το 2018 στα €1,9 δισεκ., υποχώρηση ελλείμματος στα €554 εκατ.

Στο σκέλος των εξαγωγών πρώτη χώρα προορισμός των προϊόντων βρίσκεται η Γαλλία (21,3%), η Γερμανία (15,3%) και το Ηνωμένο Βασίλειο (9,0%)

Η οικονομική κρίση της τελευταίας δεκαετίας είχε σαν αποτέλεσμα μεγάλες περικοπές στις δαπάνες υγείας, τόσο ιδιωτικές όσο και δημόσιες, προκειμένου να εξορθολογιστούν τα ελλείμματα της ελληνικής οικονομίας. Αυτό εκτός των άλλων είχε ως συνέπεια και την καθυστέρηση της έγκρισης και ένταξης στην αποζημίωση καινοτόμων φαρμάκων. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι τα τελευταία δυο έτη δεν εισήχθη κανένα νέο φάρμακο στην ελληνικά αγορά.(12,13)

Σχεδιάγραμμα 6:

Δαπάνη για φαρμακευτικά και άλλα υγειονομικά αναλώσιμα (δισ. €)

Πηγή: Σύστημα Λογαριασμών Υγείας (ΣΛΥ) 2018, ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2019, επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ.

Κεφάλαιο 2^ο : Έκτακτες Ανάγκες Υγείας- Πανδημίες

Το παγκοσμιοποιημένο και ταχέως μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον δημιουργεί συνεχείς προκλήσεις στο χώρο της δημόσιας υγείας. Σύμφωνα δε με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ 2019) οι βασικότερες προκλήσεις που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε είναι η οικονομική κρίση, οι κοινωνικές ανισότητες, η γήρανση του πληθυσμού και η υψηλή επίπτωση χρόνιων εκφυλιστικών νοσημάτων, οι μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές καθώς και οι σύγχρονες περιβαλλοντικές απειλές, συμπεριλαμβανομένης της κλιματικής αλλαγής.(1)

Μέχρι πρόσφατα οι πανδημίες δεν συγκαταλέγονταν στις προκλήσεις που έθετε προς αντιμετώπιση ο ΠΟΥ και οι εθνικοί οργανισμοί υγείας των ανεπτυγμένων χωρών, καθώς οι επιδημικές εξάρσεις μεταδοτικών λοιμωδών νοσημάτων περιορίζονταν στις χώρες του Τρίτου κόσμου. Αυτό οφείλεται κυρίως στο μεγάλο ποσοστό εμβολιαστικής κάλυψης του πληθυσμού έναντι όλων των γνωστών λοιμογόνων στελεχών που ξεπερνά σε ορισμένες περιπτώσεις το 80%.Αυτό φυσικά δεν αποκλείει την εμφάνιση νέων μεταδοτικών νοσημάτων από νέα στελέχη, η εξάπλωση των οποίων στον πληθυσμό θα καθιστούσε την αντιμετώπισή τους έκτακτη υγειονομική ανάγκη(17).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η πανδημική εξάπλωση του ιού SarsCoV2 κατά το πρώτο τρίμηνο του 2020 θέτοντας όλους τους διεθνείς υγειονομικούς οργανισμούς, τα κράτη και τους πολίτες σε συναγερμό. Η επίτευξη της διεθνούς ασφάλειας στην Δημόσια Υγεία είναι μια από τις κύριες προκλήσεις που προκύπτουν από το νέο και πολύπλοκο τοπίο της Δημόσιας Υγείας. Συγκεκριμένα για την Ευρώπη δεν υπάρχουν υγειονομικά σύνορα και είναι ευάλωτη στους κινδύνους και τις προκλήσεις για την προστασία της Δημόσιας Υγείας χωρίς διεθνή συνεργασία.

Τα συστήματα επιτήρησης και ανταπόκρισης είναι ζωτικής σημασίας για τη βελτίωση της ασφάλειας της δημόσιας υγείας σε περίοδο πανδημίας τόσο σε κάθε χώρα όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Είναι κρίσιμο όλες οι χώρες να έχουν την ικανότητα να ανιχνεύουν, να αξιολογούν και να ανταποκρίνονται σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης στον τομέα της υγείας (3). Ως συνέπεια αυτού και για να μειωθεί ο κίνδυνος περαιτέρω εξάπλωσης, οι χώρες σε

Ευρωπαϊκό αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο προχώρησαν σε μέτρα περιορισμού της κινητικότητας των πληθυσμών, των αγαθών και των υπηρεσιών. Ξεκινώντας από την Κίνα η οποία ήταν η πρώτη χώρα που αντιμετώπισε επιδημική εξάπλωση του ιού ακολούθησαν και οι υπόλοιπες ασιατικές χώρες οι οποίες πάγωσαν για μεγάλο διάστημα την ελεύθερη διακίνηση εμπορευμάτων, την βιομηχανική παραγωγή και την εξαγωγή πρώτων υλών συμπεριλαμβανομένων των φαρμακευτικών. Ακολούθησε η Ευρώπη, η οποία για πρώτη φορά έθεσε περιορισμούς στην ελεύθερη μετακίνηση ανθρώπων και εμπορευμάτων μεταξύ των μελών της. Το φαινόμενο του lockdown και των περιορισμών στο εμπόριο γενικεύθηκε σε παγκόσμια κλίμακα με τις ΗΠΑ, την Ιαπωνία και την Αυστραλία να ακολουθούν.

Σε εθνικό επίπεδο, η Ελλάδα έχει θεσπίσει δύο οργανισμούς α) το Εθνικό Κέντρο Επιχειρήσεων Υγείας (ΕΚΕΠΥ) και β) τον Εθνικό Οργανισμό Δημόσιας Υγείας (πρώην ΚΕΕΛΠΝΟ) προκειμένου να αντιμετωπίσει τις κρίσεις δημόσιας υγείας, συμπεριλαμβανομένων των μεταδοτικών ασθενειών, των φυσικών καταστροφών, των συμβάντων που σχετίζονται με το κλίμα και την παράνομη μετανάστευση (15). Οι δράσεις και οι ενέργειες τους το τελευταίο διάστημα επικεντρώθηκαν στη μείωση, στον έλεγχο και στην πρόληψη της εξάπλωσης της πανδημίας σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η κυβέρνηση προχώρησε σε αυστηρούς περιορισμούς σε καθορισμένους αερολιμένες, λιμένες και διαβάσεις εδάφους, σε περιορισμούς στην ελεύθερη διακίνηση εμπορευμάτων, στην λειτουργία των δημόσιων και ιδιωτικών υπηρεσιών, στην λειτουργία των επιχειρήσεων λιανικής και χονδρικής πώλησης, των σχολείων και στην ελεύθερη μετακίνηση των πολιτών. Τα μόνα καταστήματα των οποίων επετράπη η λειτουργία τους ήταν αυτά της προμήθειας ειδών πρώτης ανάγκης και τα φαρμακεία. Το πρώτο πανεθνικό lockdown ξεκίνησε στις 16 Μαρτίου 2020 και διήρκησε ως τις 24 Μαΐου 2020.

Κεφάλαιο 3^ο: Η Επίδραση της Πανδημίας στις Λιανικές Πωλήσεις των Φαρμακείων των 5 Μεγαλύτερων Ευρωπαϊκών Αγορών κατά την Περίοδο των Περιοριστικών Μέτρων

Η εξάπλωση της πανδημίας από Covid 19 στην Ευρώπη οδήγησε στην λήψη μέτρων περιορισμού της κινητικότητας των ανθρώπων, των αγαθών και των υπηρεσιών προκειμένου να αναχαιτιστεί. Τα μέτρα αυτά είχαν σημαντική επίδραση στην ανάπτυξη των πωλήσεων των φαρμακείων. Η ποσοστιαία ανάπτυξη των πωλήσεων των φαρμακείων την περίοδο των περιοριστικών μέτρων στις 5 μεγαλύτερες Ευρωπαϊκές χώρες έδειξε ότι υπήρξε τάση για αποθεματοποίηση κυρίως των φαρμάκων για την αντιμετώπιση χρόνιων νοσημάτων με την συγκεντρωτική εκτέλεση των μηνιαίων επαναλαμβανόμενων συνταγών, γεγονός που οδήγησε στην αύξηση των πωλήσεων τους σε τεμάχια και αξίες κατά τις πρώτες 2 εβδομάδες του lockdown, τάση η οποία προϋπήρχε από την ανακοίνωση των πρώτων περιοριστικών μέτρων(7,8). Η προκλητή ζήτηση φαρμάκων χρόνιων παθήσεων στην παγκόσμια αγορά έφτασε το 8,9% τον Μάρτιο του 2020 (9). Για να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο σε αρκετές χώρες απαγορεύτηκε η συνταγογράφηση φαρμάκων για χρόνιες παθήσεις πέραν του ενός μηνός, ενώ σε άλλες όπως στην Γερμανία, το Γερμανικό Ομοσπονδιακό Ινστιτούτο Φαρμάκων (BfArM) εξέδωσε οδηγία σύμφωνα με την οποία τέθηκε πλαφόν στην διάθεση φαρμακευτικών προϊόντων τόσο στις φαρμακοβιομηχανίες όσο και στους προμηθευτές (19).

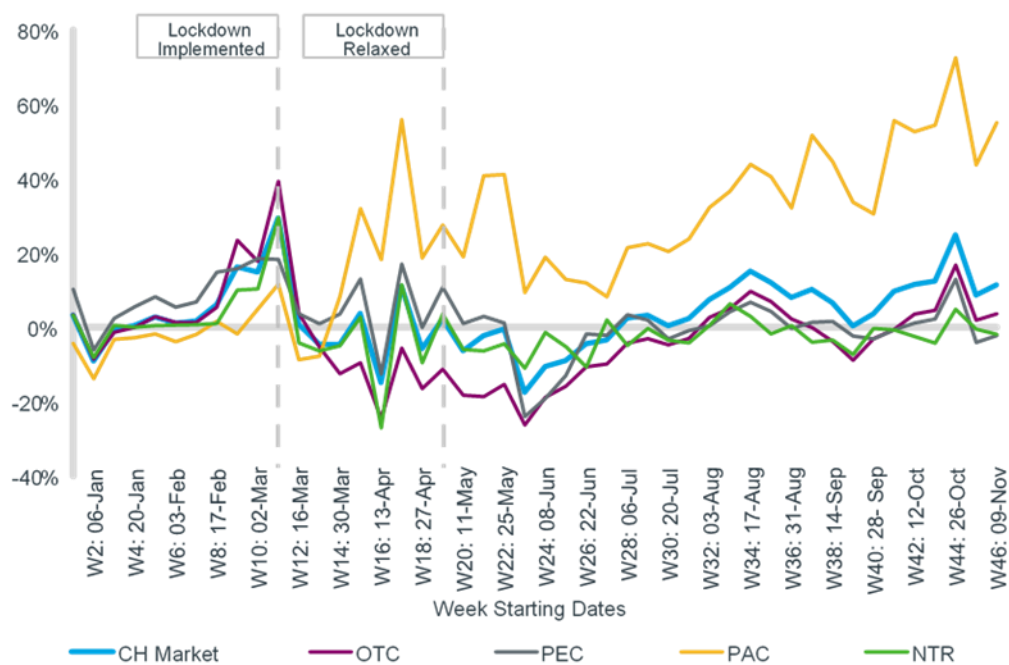
Σε ότι αφορά τις υπόλοιπες κατηγορίες προϊόντων που διατίθενται από τα φαρμακεία πρέπει να αναφερθούμε στις ελλείψεις που παρατηρήθηκαν σε γάντια, μάσκες, προσωπίδες και άλλο προστατευτικό εξοπλισμό (6). Η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγκάστηκε να εκδώσει ειδικές οδηγίες για την διευκόλυνση των εισαγωγών και την απαγόρευση εξαγωγών των προϊόντων αυτών για να εξασφαλίσει την επάρκειά τους στην Ευρωπαϊκή αγορά (3). Οι μόνες χώρες εντός ΕΕ που παράγουν σε ευρεία κλίμακα προϊόντα ατομικής προστασίας είναι η Γερμανία, η Γαλλία, η Τσεχία και η Πολωνία (23). Η Γερμανία και η Γαλλία κατά το πρώτο επιδημικό κύμα εξέδωσαν απαγορευτικά εξαγωγών των προϊόντων αυτών με αποτέλεσμα χώρες όπως η Ιταλία και η Ελλάδα να παρουσιάσουν ελλείψεις, οι οποίες αποκαταστάθηκαν σταδιακά.

Οπωσδήποτε παρατηρεί κανείς αλλαγές στην καταναλωτική συμπεριφορά των ατόμων απέναντι στα προϊόντα υγείας σαν αποτέλεσμα της πανδημίας (16). Αυτό φαίνεται και από την εξέλιξη των πωλήσεων των προϊόντων ατομικής υγιεινής που διατίθενται από το κανάλι του φαρμακείου (PEC). Οι Ευρωπαίοι καταναλωτές φάνηκε να ενδιαφέρονται περισσότερο από πριν για την φροντίδα της προσωπικής τους υγιεινής με τα προϊόντα της κατηγορίας να βρίσκονται πρώτα στην προτίμησή τους, τάση η οποία θα μπορούσε να μονιμοποιηθεί αναλόγως της διάρκειας της πανδημίας (2, 16)

Η ποσοστιαία ανάπτυξη σε σχέση με το προηγούμενο έτος των πωλήσεων των φαρμακείων σε τεμάχια για την Ιταλία, την Γερμανία, την Ισπανία, την Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο όπως αποτυπώθηκε κατά την περίοδο του lockdown παρουσιάζεται σχηματικά παρακάτω για κάθε μια χώρα ξεχωριστά. Οι κατηγορίες που εξετάζονται είναι τα συνταγογραφούμενα σκευάσματα(Rx), τα προϊόντα αυτοθεραπείας,(OTC), τα προϊόντα προσωπικής φροντίδας (PEC), τα προϊόντα φροντίδας ασθενούς (PAC) και τα σκευάσματα ειδικής διατροφής (NUT).

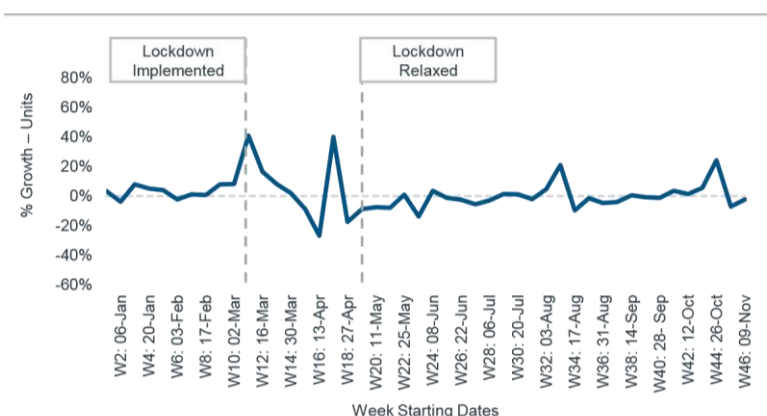
Σχήμα 3.1:

% Ανάπτυξη σε τεμάχια 2020 vs 2019 (ίδια εβδομάδα)- Ιταλία

CH Market: συνολική αγορά, **OTC:** Προϊόντα αυτοθεραπείας **PAC:** Προϊόντα φροντίδας ασθενούς, **PEC:** Προϊόντα προσωπικής φροντίδας, **NUT:** Σκευάσματα ειδικής διατροφής

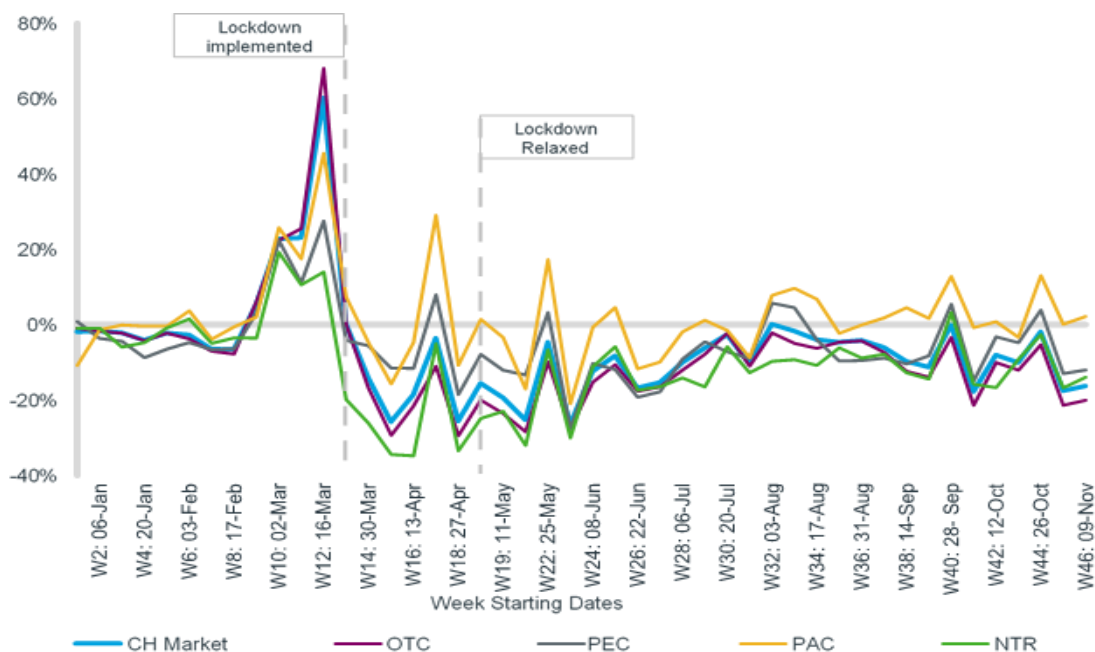
Σχήμα 3.2: % Ανάπτυξη σε τμχ συνταγογραφούμενων σκευασμάτων (Rx) ανά εβδομάδα vs 2019 (ίδια εβδομάδα)-Ιταλία

Πηγή: COVID-19 Market Impact - Cross Country Report - 23rd November 2020 | Copyright 2020 IQVIA.

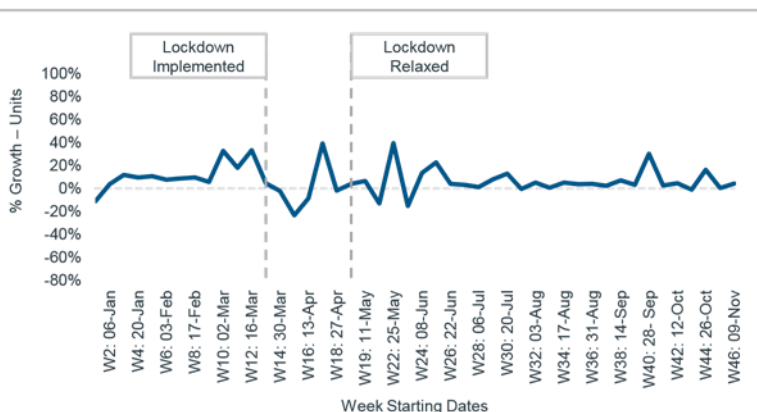
Η Ιταλία παρουσίασε μια σταθερά μεγαλύτερη μεσοσταθμική αύξηση (60%) στα προϊόντα PAC (Σχ. 3.1) ενώ οι υπόλοιπες κατηγορίες εκτός από μια αύξηση κατά την έναρξη των περιοριστικών μέτρων κινήθηκαν στα ίδια επίπεδα με το προηγούμενο έτος. Η συνταγογράφηση (Σχ.3.2) εμφανίζεται μεσοσταθμικά αυξημένη κατά 25% στο διάστημα αυτό

Σχήμα 3.3 : % Ανάπτυξη σε τεμάχια 2020 vs 2019 (ίδια εβδομάδα)- Γερμανία

CH Market: συνολική αγορά, **OTC:** Προϊόντα αυτοθεραπείας **PAC:** Προϊόντα φροντίδας ασθενούς, **PEC:** Προϊόντα προσωπικής φροντίδας, **NUT:** Σκευάσματα ειδικής διατροφής

Σχήμα 3.4: % Ανάπτυξη σε τμχ συνταγογραφούμενων σκευασμάτων (Rx) ανά εβδομάδα vs 2019 (ίδια εβδομάδα)-Γερμανία

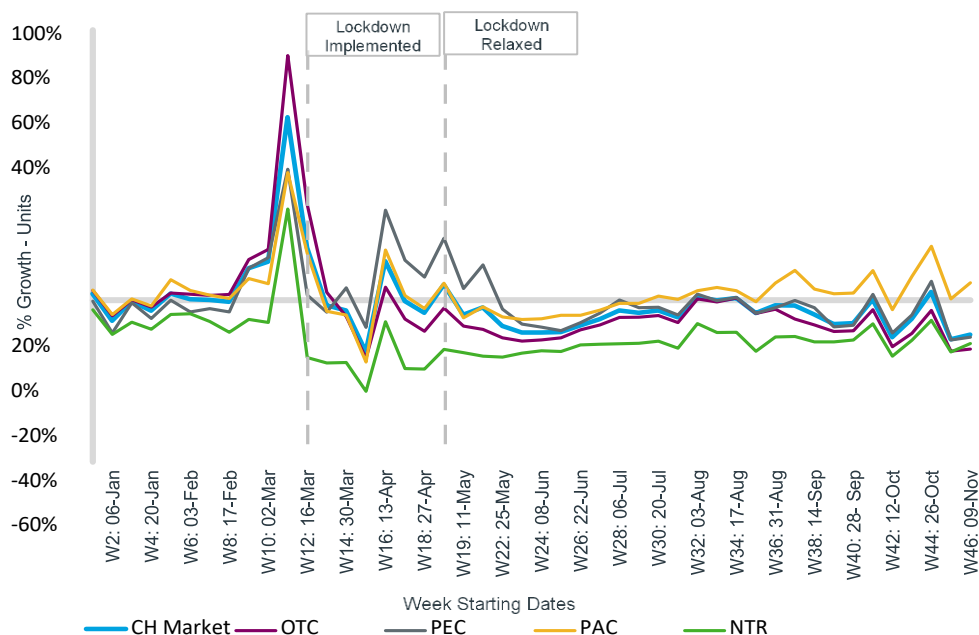

Πηγή: COVID-19 Market Impact - Cross Country Report - 23rd November 2020 | Copyright 2020 IQVIA.

Αναλύοντας τα δεδομένα από τις λιανικές πωλήσεις τόσο των συνταγογραφούμενων όσο και των άλλων κατηγοριών στην Γερμανία παρατηρείτε αποθεματοποίηση σε όλες τις κατηγορίες που εξετάζονται. Η αποθεματοποίηση έγινε αρκετά πριν την επιβολή του lockdown με μια έμφαση ιδιαίτερα στα συνταγογραφούμενα φάρμακα (Σχ. 3.3). Σχηματικά απεικονίζονται 2 κορυφές στις πωλήσεις των συνταγογραφούμενων φαρμάκων οι οποίες πιθανόν ακολουθούν την πρώτη εμφάνιση κρουσμάτων στην χώρα και την ανακοίνωση των πρώτων μέτρων στα τέλη του Φλεβάρη και στα μέσα του Μάρτη αντίστοιχα, ενώ μια τρίτη αύξηση στις πωλήσεις παρατηρείται και στα μέσα Απριλίου (Σχ. 3.4).

Οι αυξημένες πωλήσεις των συνταγογραφούμενων σκευασμάτων ακολουθούνται και από αύξηση στις πωλήσεις και των άλλων κατηγοριών που εξετάζονται και ιδιαίτερα των PAC, γεγονός που οφείλεται στην απουσία σημαντικών ελλείψεων στην αγορά.

Σχήμα 3.5: % Ανάπτυξη σε τεμάχια 2020 vs 2019 (ίδια εβδομάδα)-Ισπανία

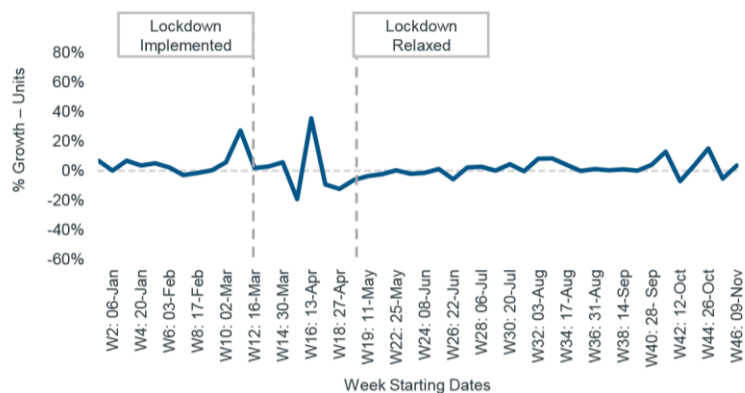

CH

Market: συνολική αγορά, **OTC:** Προϊόντα αυτοθεραπείας **PAC:** Προϊόντα φροντίδας ασθενούς, **PEC:** Προϊόντα προσωπικής φροντίδας, **NUT:** Σκευάσματα ειδικής διατροφής

Πηγή: COVID-19 Market Impact - Cross Country Report - 23rd November 2020 | Copyright 2020 IQVIA.

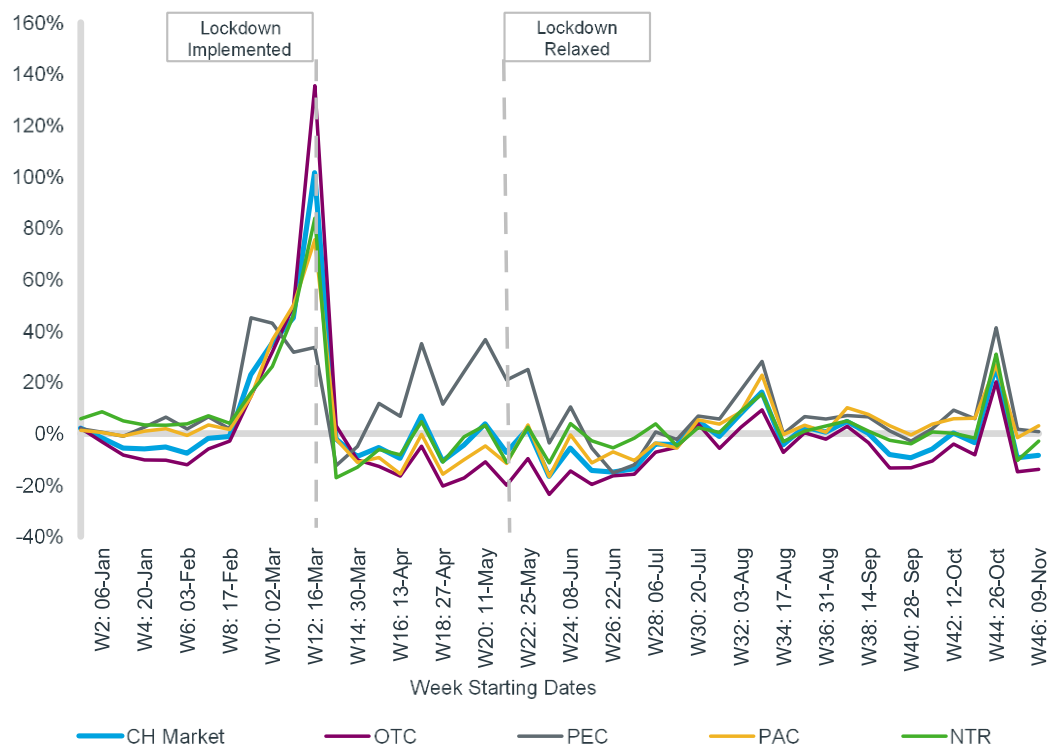
Σχήμα 3.6: % Ανάπτυξη σε τμχ συνταγογραφούμενων σκευασμάτων (Rx) ανά εβδομάδα vs 2019 (ίδια εβδομάδα)-Ισπανία

Πηγή: COVID-19 Market Impact - Cross Country Report - 23rd November 2020 | Copyright 2020 IQVIA.

Η συνολική αγορά εμφανίζεται αυξημένη στην Ισπανία λίγο πριν την επιβολή των περιοριστικών μέτρων με οδηγό τα OTC που εμφάνισαν έντονη αποθεματοποίηση και τις άλλες κατηγορίες να ακολουθούν. Χαρακτηριστική είναι επίσης και η άνοδος των πωλήσεων των PEC κατά την διάρκεια των περιοριστικών μέτρων από τα φαρμακεία εξαιτίας του περιορισμού των άλλων καναλιών διάθεσης(Σχ 3.5). Παρόμοια εικόνα καταγράφεται και στα συνταγογραφούμενα σκευάσματα με την αρχική κορυφή στις πωλήσεις λίγο πριν το lockdown να ακολουθείται από μείωση για να επανακάμψει σημειώνοντας αύξηση 40% στα μέσα Απριλίου (Σχ.3.6)

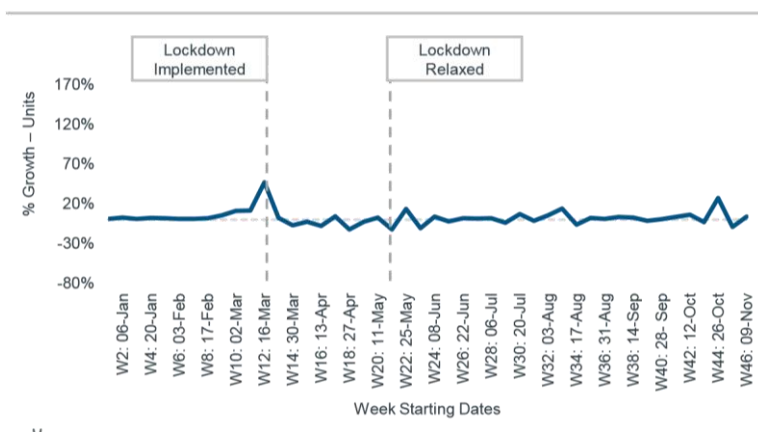
Σχήμα 3.7 : % Ανάπτυξη σε τεμάχια 2020 vs 2019 (ίδια εβδομάδα)-Γαλλία

CH Market: συνολική αγορά, **OTC:** Προϊόντα αυτοθεραπείας **PAC:** Προϊόντα φροντίδας ασθενούς, **PEC:** Προϊόντα προσωπικής φροντίδας, **NUT:** Σκευάσματα ειδικής διατροφής

Πηγή: COVID-19 Market Impact - Cross Country Report - 23rd November 2020 | Copyright 2020 IQVIA.

Σχήμα 3.8: % Ανάπτυξη σε τμχ συνταγογραφούμενων σκευασμάτων (Rx) ανά εβδομάδα vs 2019 (ίδια εβδομάδα)-Γαλλία

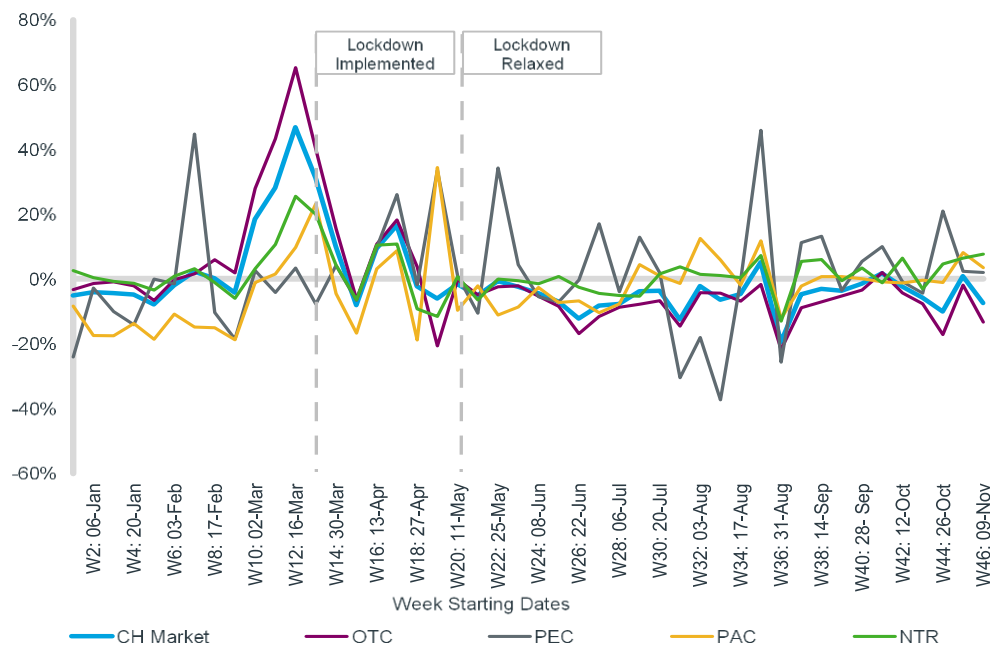

Πηγή: COVID-19 Market Impact - Cross Country Report - 23rd November 2020 | Copyright 2020 IQVIA.

Την εικόνα της Ισπανίας αναφορικά με τις συνολικές πωλήσεις όσο και με τις πωλήσεις στην κατηγορία των PEC φαίνεται ότι ακολουθεί και η Γαλλία με τις δυο χώρες να παρουσιάζουν πολλά κοινά στα διαγράμματα ανάπτυξης της αγοράς κατά την περίοδο των περιοριστικών μέτρων.

Στην Γαλλία όπως και στην Ισπανία όσο αφορά την συνολική αγορά του φαρμακείου ξεχωρίζει η αύξηση στα PEC (40%) σε σχέση με το προηγούμενο έτος (Σχ. 3.7)

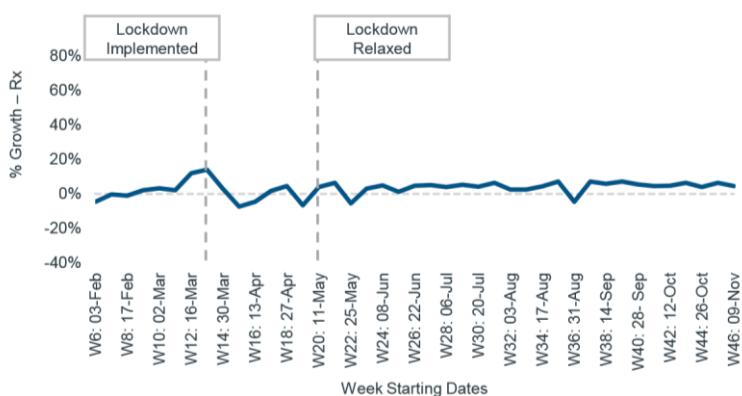
Σχήμα 3.9 : % Ανάπτυξη σε τεμάχια 2020 vs 2019 (ίδια εβδομάδα)-Ην.Βασίλειο

CH Market: συνολική αγορά, **OTC:** Προϊόντα αυτοθεραπείας **PAC:** Προϊόντα φροντίδας ασθενούς, **PEC:** Προϊόντα προσωπικής φροντίδας, **NUT:** Σκευάσματα ειδικής διατροφής

Πηγή: COVID-19 Market Impact - Cross Country Report - 23rd November 2020 | Copyright 2020 IQVIA.

Σχήμα 3.10: % Ανάπτυξη σε τμχ συνταγογραφούμενων σκευασμάτων (Rx) ανά εβδομάδα vs 2019 (ίδια εβδομάδα)-Ην.Βασίλειο

Πηγή: COVID-19 Market Impact - Cross Country Report - 23rd November 2020 | Copyright 2020 IQVIA.

Η Αγγλία παρουσίασε κατά την διάρκεια του lockdown πολύ μεγάλη αύξηση στην κατηγορία των NUT (25%) σε σχέση με το προηγούμενο έτος, με οδηγό αύξησης τα βρεφικά γάλατα η οποία και δεν παρατηρείται στις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες, στις οποίες η συγκεκριμένη κατηγορία εμφανίζεται ποσοστιαία μειωμένη ή και σταθερή σε σχέση με το προηγούμενο έτος (Σχ. 3.9). (21,25-28). Επίσης αξίζει να αναφερθεί ότι η διάθεση των συνταγογραφούμενων σκευασμάτων δεν παρουσιάζει τόσο υψηλές διακυμάνσεις συγκριτικά με τις άλλες χώρες τόσο πριν όσο και κατά την διάρκεια των περιοριστικών μέτρων.

Κεφάλαιο 4^ο : Σχεδιασμός της Μελέτης

4.1 Σκοπός της Μελέτης

Η παρούσα μελέτη στοχεύει στην διερεύνηση του βαθμού ετοιμότητας και απόκρισης των ελληνικών φαρμακείων κατά την διάρκεια των περιοριστικών μέτρων, της επάρκειας της εφοδιαστικής αλυσίδας και της αποτελεσματικότητας των πολιτικών παρέμβασης για την εξασφάλιση της διαθεσιμότητας ουσιών ενδιαφέροντος. Επίσης εντοπίζει τις αλλαγές στις καταναλωτικές συνήθειες φαρμακευτικών και παραφαρμακευτικών προϊόντων και τις συγκρίνει με αντίστοιχες Ευρωπαϊκών χωρών. Τέλος εκτιμά τους παράγοντες που επέδρασαν στην διαμόρφωση των αποτελεσμάτων αυτών.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που αναμένεται να απαντηθούν είναι :

- A) Αναπτύχθηκε ή συρρικνώθηκε η ελληνική φαρμακευτική αγορά και ποια η χρονική της εξέλιξη?
- B) Ποια ήταν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των πωλήσεων κατά την περίοδο του lockdown?
- Γ) Εμφανίστηκαν ελλείψεις προϊόντων στην αγορά του φαρμακείου κατά την διάρκεια των περιοριστικών μέτρων και ποιες πολιτικές εφαρμόστηκαν προκειμένου να αντιμετωπιστούν?
- Δ) Πού συγκεντρώθηκε το ενδιαφέρον των καταναλωτών?
- Ε) Ποιες αλλαγές παρατηρήθηκαν στις καταναλωτικές συνήθειες των πελατών του φαρμακείου?

4.2 Μεθοδολογία της Έρευνας

Η παρούσα μελέτη σχεδιάστηκε ως μια περιγραφική μελέτη συγκριτικής ανάλυσης δεδομένων. Χρησιμοποιήθηκε η σύγκριση των δεδομένων των λιανικών πωλήσεων σε όγκο και σε αξία των φαρμακείων στην Ελλάδα κατά την περίοδο της επιβολής των περιοριστικών μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας από Covid19 (16/03-24/05/2020) με τα αντίστοιχα στοιχεία του ίδιου χρονικού διαστήματος του προηγούμενου έτους κατά θεραπευτική κατηγορία και στο σύνολο τους. Η σύγκριση αυτή αφορά τα συνταγογραφούμενα σκευάσματα, τα σκευάσματα αυτοθεραπείας, τα προϊόντα φροντίδας ασθενούς, τα προϊόντα προσωπικής φροντίδας και τα σκευάσματα ειδικής διατροφής ανά κατηγορία. Το χρονικό διάστημα της μελέτης ταξινομήθηκε σε εβδομάδες (αριθμητικά από την έναρξη του έτους) και τα στοιχεία της σύγκρισης αφορούν τόσο τις εβδομάδες αυτές συγκριτικά με τις ανάλογες του προηγούμενου έτους όσο και μεταξύ τους αποτυπώνοντας τα ποιοτικά καταναλωτικά χαρακτηριστικά κατά την διάρκεια του lockdown και την βαθμιαία εξέλιξή τους. Με βάση την μελέτη των ανωτέρω στοιχείων όπως αυτή περιεγράφηκε, συγκρίθηκε η πορεία των πωλήσεων των προαναφερόμενων κατηγοριών σκευασμάτων με την αντίστοιχη Ευρωπαϊκή. Η σύγκριση αυτή έγινε λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία των λιανικών πωλήσεων των 5 μεγαλύτερων Ευρωπαϊκών χωρών όπως αυτά συλλέχθηκαν και αναλύθηκαν από την IQVIA Europe και σκοπό είχε να καταγραφούν ενιαίες ή αποκλίνουσες με την Ελλάδα τάσεις κατά την περίοδο της έξαρσης του πρώτου επιδημικού κύματος και της επίδρασης των περιοριστικών μέτρων (τύπου lockdown) με τη μορφή που αυτά επιβλήθηκαν σε καθεμιά από τις χώρες αυτές.

4.3 Πληθυσμός και Μέθοδοι Συλλογής του Δείγματος

Ως πληθυσμός της μελέτης ορίστηκαν 2000 ιδιωτικά φαρμακεία ανά την ελληνική επικράτεια, κατανεμημένα τόσο στα αστικά κέντρα όσο και στην επαρχία. Τα στατιστικά στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από τα φαρμακεία αυτά αφορούσαν τα δεδομένα των λιανικών πωλήσεων τους κατά την χρονική περίοδο που επιλέχθηκε. Για την συλλογή των στοιχείων του δείγματος χρησιμοποιήθηκε ειδική ηλεκτρονική εφαρμογή εγκατεστημένη στο λογισμικό διαχείρισης των ανωτέρω φαρμακείων από την εταιρεία διαχείρισης στατιστικών δεδομένων IQVIA Hellas, μετά την υπογραφή σχετικής σύμβασης μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών. Η στατιστική ανάλυση προκύπτει από την επεξεργασία των δεδομένων αυτών από την εταιρεία IQVIA Hellas, έτσι ώστε να αντιπροσωπεύει το σύνολο των φαρμακείων της χώρας. Στην συνέχεια τα δεδομένα που συλλέχθηκαν κατηγοριοποιήθηκαν στις εξής κατηγορίες:

- 1) Συνταγογραφούμενα σκευάσματα (τα οποία στο εξής θα αναφέρονται ως Rx),
- 2) Προϊόντα αυτοθεραπείας, (τα οποία στο εξής θα αναφέρονται ως OTC),
- 3) Προϊόντα προσωπικής φροντίδας (τα οποία στο εξής θα αναφέρονται ως PEC),
- 4) Προϊόντα φροντίδας ασθενούς (τα οποία στο εξής θα αναφέρονται ως PAC) και
- 5) Σκευάσματα ειδικής διατροφής (τα οποία στο εξής θα αναφέρονται ως NUT)

Επίσης καταγράφηκαν στοιχεία που αφορούσαν την εμπορική εταιρεία παραγωγής ή διάθεσης, αλλά και την θεραπευτική κατηγορία των σκευασμάτων αυτών.

Οι παραπάνω κατηγορίες επιλέχθηκαν ως οι βασικές κατηγορίες ελέγχου της μελέτης καθώς αποτελούν και τις βασικές κατηγορίες προϊόντων που διατίθενται από το κανάλι του φαρμακείου. Αν εξαιρέσουμε τα συνταγογραφούμενα φάρμακα, τα οποία διατίθενται αποκλειστικά μέσω των φαρμακείων, τα προϊόντα των υπόλοιπων κατηγοριών παρουσιάζουν την ιδιαιτερότητα να προτιμάται η αγορά του φαρμακείου για την προμήθειά τους συγκριτικά με τα άλλα κανάλια διάθεσης. Αυτό οφείλεται στην εμπιστοσύνη των καταναλωτών για την αυθεντικότητα και την πιστοποίηση της ασφάλειας κατά την λήψη τους από τον επιστήμονα φαρμακοποιό. Δεδομένων των ιδιαίτερων συνθηκών που επικράτησαν κατά την έξαρση του

επιδημικού κύματος του Covid 19 στις αρχές του 2020, που ακολουθήθηκε από την επιβολή περιοριστικών μέτρων στις μη αναγκαίες οικονομικές δραστηριότητες, τα φαρμακεία αποτέλεσαν ένα από τα ελάχιστα κανάλια πώλησης το προϊόντων αυτών κατά την προαναφερόμενη χρονική περίοδο. Επομένως η μελέτη των πωλήσεων των προϊόντων αυτών μέσω των φαρμακείων απεικονίζει κατά ένα μεγάλο μέρος και τις γενικότερες πωλήσεις στις κατηγορίες αυτές.

4.3 Συγκριτική ανάλυση

Τα στοιχεία των λιανικών πωλήσεων που συλλέχθηκαν μέσω της ειδικής ηλεκτρονικής πλατφόρμας στατιστικών δεδομένων της IQVIA Hellas από την αρχή του έτους 2020 διαχωρίστηκαν σε αυτά που αφορούσαν τα στοιχεία των πωλήσεων των προς μελέτη εβδομάδων και χωρίστηκαν σε πέντε μεγάλες κατηγορίες (Rx, OTC, PEC, PAC και NUT).

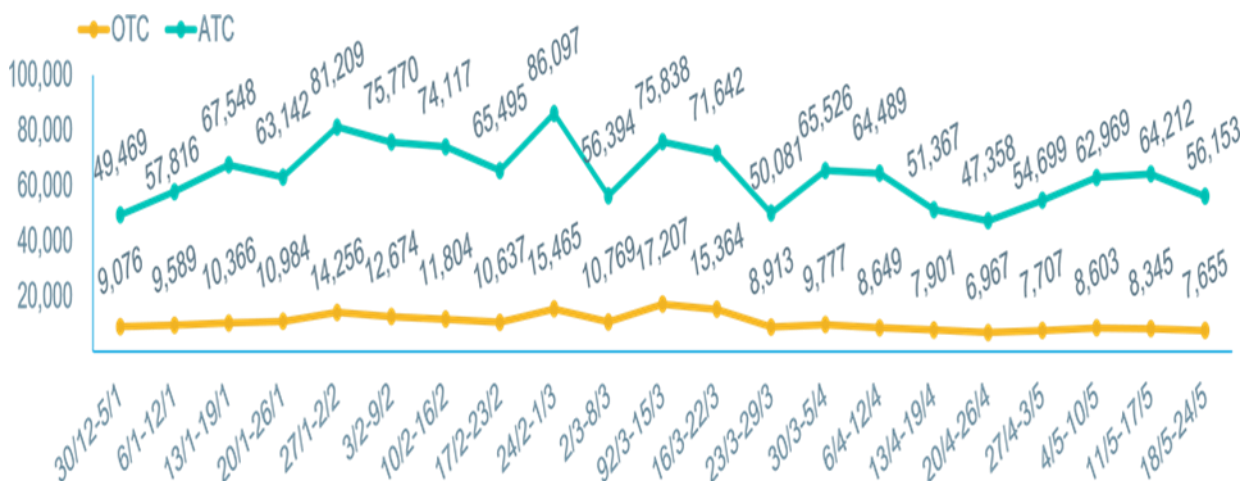
Τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα των πωλήσεων των 2000 φαρμακείων στην συνέχεια διαχωρίστηκαν ανά εβδομάδα παρακολούθησης με αρχή την 12^η εβδομάδα του τρέχοντος έτους, η οποία συμπίπτει με την έναρξη των μέτρων περιορισμού, και τέλος την 21^η εβδομάδα του έτους αυτού που συμπίπτει με την άρση των περιοριστικών μέτρων. Οι μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν για την μελέτη είναι οι μέσοι όροι των πωλήσεων των συνολικών ποσοτήτων σε τεμάχια και σε αξία των σκευασμάτων ανά κατηγορία που εξετάζεται. Για κάθε εβδομάδα ξεχωριστά καταγράφηκαν οι μέσοι όροι των συνολικών ποσοτήτων των λιανικών πωλήσεων σε τεμάχια και σε αξία για κάθε κατηγορία ξεχωριστά. Για την διερεύνηση της επίπτωσης των περιοριστικών μέτρων στην ελληνική φαρμακευτική αγορά στην συνέχεια οι μέσοι όροι συγκρίθηκαν με τα αντίστοιχα μεγέθη του προηγούμενου έτους για κάθε μια εβδομάδα ξεχωριστά και τα αποτελέσματα εκφράστηκαν σε συνολικές ποσότητες σε τεμάχια και σε αξία, ενώ καταγράφηκε και η ποσοστιαία μεταβολή τους συγκριτικά με την αντίστοιχη εβδομάδα του προηγούμενου έτους και συγκριτικά με τον μέσο όρο των τριών περασμένων εβδομάδων του ιδίου έτους.

Για τα συνταγογραφούμενα σκευάσματα καταγράφηκε επιπλέον το σύνολο των πωλήσεων ανά θεραπευτική κατηγορία και κατηγοριοποιήθηκαν κατά σειρά συχνότητας, σύμφωνα με τις δέκα πιο συχνά συνταγογραφούμενες θεραπευτικές κατηγορίες, ανάλογα με την μελετώμενη εβδομάδα. Για όλες τις υπόλοιπες κατηγορίες, οι οποίες ορίστηκαν με τον γενικό όρο καταναλωτικά προϊόντα και στα οποία συμπεριελήφθησαν τα σκευάσματα αυτοθεραπείας (OTC), τα προϊόντα προσωπικής φροντίδας (PAC), τα σκευάσματα ειδικής διατροφής (NUT) και τα προϊόντα προσωπικής περιποίησης (PEC) καταγράφηκε η αξία τους σε πωλήσεις και σε τεμάχια και κατατάχθηκαν ανάλογα με την αξία στα 15 κορυφαία προϊόντα ανά εβδομάδα με σκοπό να απεικονιστούν με μεγαλύτερη ακρίβεια οι καταναλωτικές τάσεις την περίοδο των περιοριστικών μέτρων. Για να μελετήσουμε αν τα στοιχεία των πωλήσεων των φαρμάκων που καταγράφηκαν παραπάνω συμφωνούν με τις τάσεις της συνταγογράφησης όπως διαμορφώθηκαν για την συγκεκριμένη χρονική περίοδο έγινε ανάλυση των πρωτογενών δεδομένων της συνταγογράφησης (σύμφωνα με την ΗΔΙΚΑ) ανά ιατρική ειδικότητα και η καταγραφή των συχνότερων διαγνώσεων για κάθε μια από τις μελετώμενες ειδικότητες ιατρών (σύμφωνα με το σύστημα ICD10). Στη συνέχεια εντοπίστηκαν οι δραστικές ουσίες που συγκέντρωσαν το ενδιαφέρον των καταναλωτών (παρουσίασαν δηλαδή αυξημένες πωλήσεις) κατά την διάρκεια του lockdown. Η πορεία των πωλήσεων τους αναλύθηκε για κάθε εβδομάδα των περιοριστικών μέτρων ξεχωριστά και στην συνέχεια συγκρίθηκαν με τις πωλήσεις των αντίστοιχων εβδομάδων του προηγούμενου έτους. Τέλος καταγράφηκαν το ποσοστό των γενοσήμων φαρμάκων επί του συνόλου των πωλήσεων των συνταγογραφούμενων φαρμάκων και οι φαρμακευτικές εταιρείες προτίμησης στο σύνολό τους και ανά ιατρική ειδικότητα. Στη συνέχεια και με βάση δημοσιευμένα δεδομένα της αντίστοιχης ευρωπαϊκής πλατφόρμας (IQVIA Europe) για τις λιανικές πωλήσεις φαρμακείων, έγινε συγκριτική ανάλυση σε σχέση με τα ελληνικά δεδομένα όπως παρουσιάζονται με βάση τα αντίστοιχα στοιχεία της πλατφόρμας της IQVIA Hellas. Τα δεδομένα αφορούν την ποσοστιαία ανάπτυξη των λιανικών πωλήσεων των φαρμακείων για τις ίδιες κατηγορίες προϊόντων (Rx, PEC, PAC, OTC, NUT) και για τις αντίστοιχες περιόδους διάρκειας των περιοριστικών μέτρων όπως αυτά ίσχυαν στις 5 μεγαλύτερες ευρωπαϊκές χώρες (Ιταλία, Ισπανία, Γαλλία, Γερμανία, Αγγλία) και την πορεία τους σε σύγκριση με τα δεδομένα του προηγούμενου έτους,

Κεφάλαιο 5^ο : Αποτελέσματα

5.1 Εξέλιξη λιανικών πωλήσεων φαρμακείων σε τεμάχια και αξίες

Η εβδομαδιαία ανάπτυξη από την αρχή του έτους (YTD) των πωλήσεων των φαρμακείων σε αξία (συνολικές πωλήσεις σε χιλιάδες ευρώ) και σε τεμάχια (χιλιάδες τεμάχια) παρουσιάζεται στα παρακάτω σχήματα :

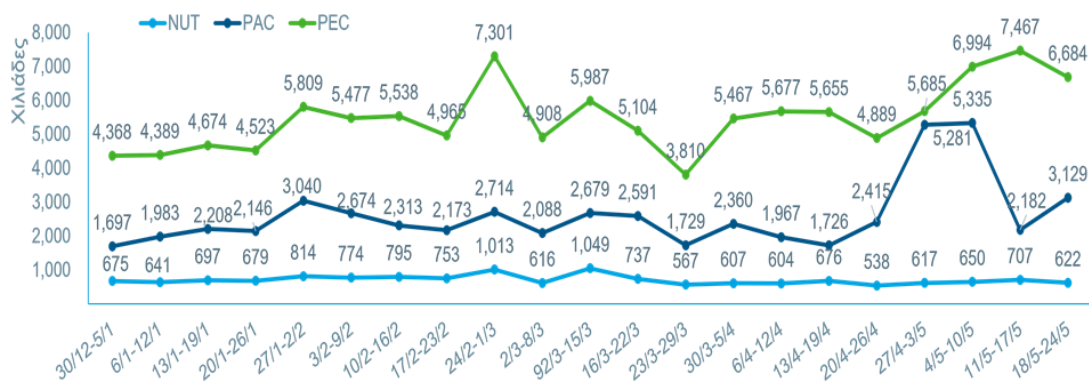

Σχήμα 5.1: Εβδομαδιαία ανάπτυξη για τα OTC και ATC¹(σε χιλιάδες €)

¹ATC: Ανατομικό Θεραπευτικό σύστημα ταξινόμησης των ενεργών συστατικών των φαρμάκων (Συμπεριλαμβάνονται τα ΜΗΣΥΦΑ).

OTC: Προϊόντα αυτοθεραπείας.

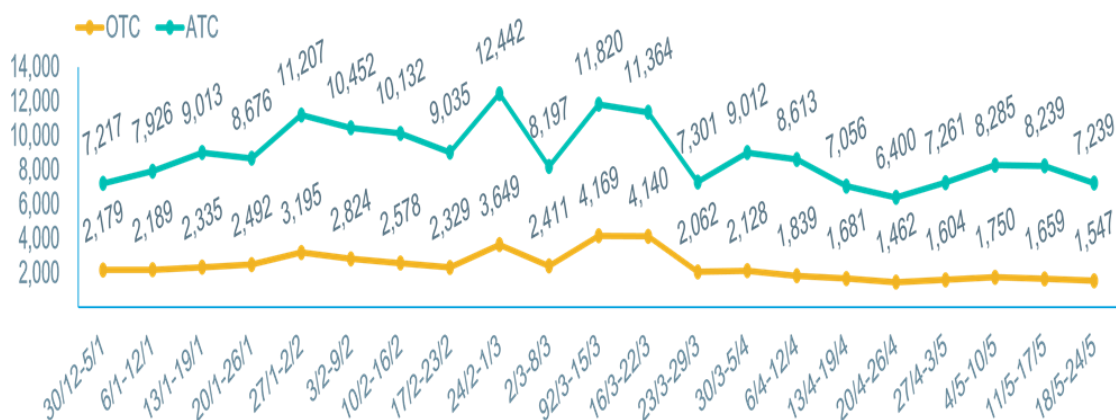
Από το σχήμα προκύπτουν δυο κορυφές στις πωλήσεις των OTC που αντιστοιχούν περίπου σε διπλασιασμό των πωλήσεων. Η πρώτη με την ανακοίνωση του ασθενή 0 στην Ελλάδα και η δεύτερη με την έναρξη του Lockdown. Η ανησυχία των καταναλωτών σε ότι αφορά την επάρκεια σε ATC φαίνεται με τις σταθερά αυξημένες πωλήσεις τους αρκετές εβδομάδες πριν την έναρξη των περιοριστικών μέτρων.

Σχήμα 5.2: Εβδομαδιαία ανάπτυξη σε αξία PAC,PEC και NUT²(σε χιλιάδες €)

²PAC: Προϊόντα φροντίδας ασθενούς, PEC: Προϊόντα προσωπικής φροντίδας, NUT: Σκευάσματα ειδικής διατροφής

Την εβδομάδα που ακολουθεί την ανακοίνωση του πρώτου κρούσματος από Covid 19 (24/2-1/3) παρατηρείται μια αξιοσημείωτη αύξηση στις πωλήσεις των PEC, οι οποίες στην συνέχεια σταδιακά μειώνονται για να ανακάμψουν την πρώτη εβδομάδα του Απριλίου. Την πρώτη εβδομάδα του Μαΐου σημειώνεται η κορυφή στις πωλήσεις των PAC μετά και την σταδιακή επανεμφάνιση των προϊόντων ατομικής προστασίας στα ράφια του φαρμακείου.

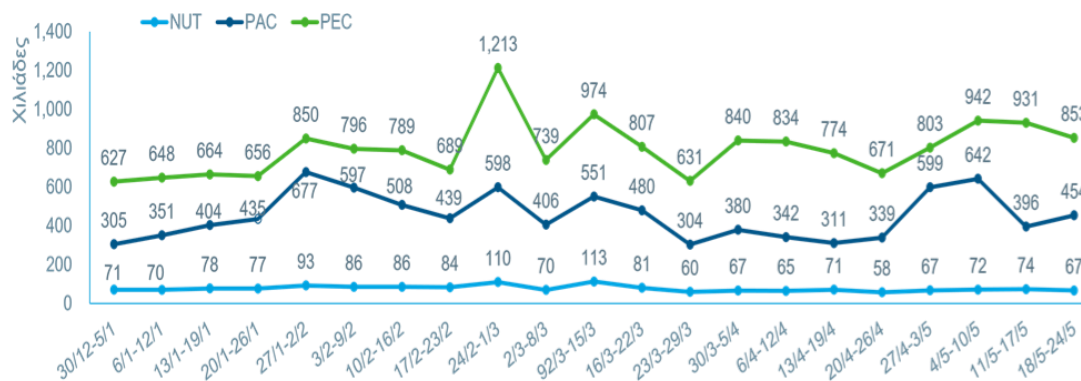

Σχήμα 5.3: Εβδομαδιαία ανάπτυξη σε τεμάχια OTC και ATC¹ (σε χιλιάδες τμχ)

¹ATC: Ανατομικό Θεραπευτικό σύστημα ταξινόμησης των ενεργών συστατικών των φαρμάκων (Συμπεριλαμβάνονται τα ΜΗΣΥΦΑ).

OTC: Προϊόντα αυτοθεραπείας.

Παρόμοια παρουσιάζεται και η εικόνα των πωλήσεων σε όγκο για την περίοδο αυτή. Πιο συγκεκριμένα παρατηρείται υψηλή αποθεματοποίηση στα ATC κυρίως η οποία ξεκινά την τελευταία εβδομάδα του Ιανουαρίου για να κορυφωθεί την τελευταία εβδομάδα του Φεβρουαρίου. Η πορεία των πωλήσεων σε όγκο συνεχίζεται με μικρές διακυμάνσεις αυξητικά μέχρι και το τέλος Μαρτίου οπότε και αρχίζει η σταθεροποίηση των πωλήσεων κοντά στα επίπεδα των αρχών του έτους.

Σχήμα 5.4: Εβδομαδιαία ανάπτυξη σε τεμάχια των PAC, PEC και NUT² (χιλιάδες τεμάχια)

²PAC: Προϊόντα φροντίδας ασθενούς, PEC: Προϊόντα προσωπικής φροντίδας, NUT: Σκευάσματα ειδικής διατροφής

Η εβδομάδα (24/2-1/3) αποτέλεσε την κορυφαία εβδομάδα πωλήσεων σε αξίες και τεμάχια όλης της περιόδου.

Η ποσοστιαία εξέλιξη των λιανικών πωλήσεων των φαρμακείων σε αξίες ανά εβδομάδα παρακολούθησης και σε σύγκριση με τον μέσο όρο των πωλήσεων των τριών τελευταίων εβδομάδων του προηγούμενου έτους περιγράφεται στους παρακάτω πίνακες 5.1-5.10.

Πίνακας 5.1:

% Ανάπτυξη σε αξία των προϊόντων που εξετάζονται-εβδομάδα 12

Εβδομάδα 12 ^η (16/3-22/3/2020)	Σύνολο Αγοράς	Rx	OTC	PEC	NUT	PAC
12εβ vs 11εβ	-8%	-6%	-11%	-15%	-30%	-3%
M.O 3εβδ.vs2019	+19%	+15%	+61%	+10%	+11%	+16%

Rx: Συνταγογραφούμενα σκευάσματα, **OTC:** Προϊόντα αυτοθεραπείας (ΜΗΣΥΦΑ)**PAC:** Προϊόντα φροντίδας ασθενούς, **PEC:** Προϊόντα προσωπικής φροντίδας, **NUT:** Σκευάσματα ειδικής διατροφής

Με την έναρξη των περιοριστικών μέτρων η συνολική αγορά του φαρμακείου εμφανίζει κάμψη σε σχέση με την προηγούμενη εβδομάδα, παρόλα αυτά παραμένει αυξημένη σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους. Ειδικά στην κατηγορία των συνταγογραφούμενων φαρμάκων παρατηρείται άνοδος 15% και στα μη συνταγογραφούμενα άνοδος 60%, σε σχέση με το 2019.

Πίνακας 5.2:

% Ανάπτυξη σε αξία των προϊόντων που εξετάζονται-εβδομάδα13

Εβδομάδα 13 ^η (23/3-29/3/20)	Σύνολο Αγοράς	Rx	OTC	PEC	NUT	PAC
13εβ vs 12εβ	-31%	-30%	-42%	-25%	-23%	-33%
Μ.Ο 3εβδ.vs2019	+18%	+16%	+62%	+7%	+14%	+14%

Rx: Συνταγογραφούμενα σκευάσματα, **OTC:** Προϊόντα αυτοθεραπείας (ΜΗΣΥΦΑ)**PAC:** Προϊόντα φροντίδας ασθενούς, **PEC:** Προϊόντα προσωπικής φροντίδας, **NUT:** Σκευάσματα ειδικής διατροφής

Η συνολική αγορά του φαρμακείου εμφανίζει διορθωτικές τάσεις την εβδομάδα αυτή σε όλες τις κατηγορίες.

Πίνακας 5.3:

% Ανάπτυξη σε αξία των προϊόντων που εξετάζονται-εβδομάδα 14

Εβδομάδας 14^η (30/3-5/4/2020)	Σύνολο Αγοράς	Rx	OTC	PEC	NUT	PAC
14εβ vs 13εβ	+30%	+31%	+10%	+43%	+7%	+37%
M.O 3εβδ.vs2019	+4%	+4%	+27%	-6%	-11%	+1%

Rx: Συνταγογραφούμενα σκευάσματα, **OTC:** Προϊόντα αυτοθεραπείας (ΜΗΣΥΦΑ)**PAC:** Προϊόντα φροντίδας ασθενούς, **PEC:** Προϊόντα προσωπικής φροντίδας, **NUT:** Σκευάσματα ειδικής διατροφής

Η συνολική αγορά του φαρμακείου εμφανίζεται αυξημένη κατά 30% σε σχέση με την προηγούμενη εβδομάδα τάση η οποία αποτυπώνεται και στις 5 κατηγορίες που εξετάζονται. Συγκριτικά με το προηγούμενο έτος μόνο τα OTC εμφανίζονται σημαντικά αυξημένα.

Πίνακας 5.4:

% Ανάπτυξη σε αξία των προϊόντων που εξετάζονται- εβδομάδα 15

Εβδομάδα 15^η (6/3-12/4/20)	Σύνολο Αγοράς	Rx	OTC	PEC	NUT	PAC
15εβ vs 14εβ	-2%	-2%	-12%	+4%	-1%	-17%
M.O 3εβδ.vs2019	+0,4%	+1%	+3%	- 2%	-16%	-7%

Rx: Συνταγογραφούμενα σκευάσματα, **OTC:** Προϊόντα αυτοθεραπείας (ΜΗΣΥΦΑ)**PAC:** Προϊόντα φροντίδας ασθενούς, **PEC:** Προϊόντα προσωπικής φροντίδας, **NUT:** Σκευάσματα ειδικής διατροφής

Σταθεροποιητικές τάσεις επικρατούν την εβδομάδα αυτή σε όλες τις κατηγορίες που εξετάζονται, τόσο σε σύγκριση με την προηγούμενη εβδομάδα όσο και σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος

Πίνακας 5.5 :

% Ανάπτυξη σε αξία των προϊόντων που εξετάζονται-εβδομάδα 16

Εβδομάδα 16 ^η (13/4-19/4/20)	Σύνολο Αγοράς	Rx	OTC	PEC	NUT	PAC
16εβ vs 15εβ	-18%	-20%	-9%	-0,4%	+12%	-12%
Μ.Ο 3εβδ.vs2019	+0,1%	+0,2%	-3%	+6%	-13%	-7%

Rx: Συνταγογραφούμενα σκευάσματα, **OTC:** Προϊόντα αυτοθεραπείας (ΜΗΣΥΦΑ)**PAC:** Προϊόντα φροντίδας ασθενούς, **PEC:** Προϊόντα προσωπικής φροντίδας, **NUT:** Σκευάσματα ειδικής διατροφής

Την εβδομάδα αυτή, που συμπίπτει με την Μ. Εβδομάδα, αυστηροποιούνται τα μέτρα περιορισμού με απαγόρευση της μετακίνησης από νομό σε νομό. Η εβδομάδα αυτή εμφανίζει πτώση κατά 20% σε σχέση με την προηγούμενη εβδομάδα χωρίς όμως να υποχωρεί συγκριτικά με το προηγούμενο έτος εκτός από την κατηγορία των NUT και PAC.

Πίνακας 5.6 :

% Ανάπτυξη σε αξία των προϊόντων που εξετάζονται-εβδομάδα 17

Εβδομάδα 17 ^η (20/4-26/4/20)	Σύνολο Αγοράς	Rx	OTC	PEC	NUT	PAC
17εβ vs 16εβ	-7%	-8%	-12%	-14%	-20%	+40%
Μ.Ο 3εβδ.vs2019	-8%	-9%	-13%	+1%	-19%	-1%

Rx: Συνταγογραφούμενα σκευάσματα, **OTC:** Προϊόντα αυτοθεραπείας (ΜΗΣΥΦΑ)**PAC:** Προϊόντα φροντίδας ασθενούς, **PEC:** Προϊόντα προσωπικής φροντίδας, **NUT:** Σκευάσματα ειδικής διατροφής

Την εβδομάδα αυτή ξεχωρίζει η αυξητική τάση των PAC γεγονός που συμβαδίζει με την επανεμφάνιση των προϊόντων ατομικής προστασίας στην αγορά και την προσέλκυση του ενδιαφέροντος του αγοραστικού κοινού.

Πίνακας 5.7 :

% Ανάπτυξη σε αξία των προϊόντων που εξετάζονται-εβδομάδα 18

Εβδομάδα 18^η (27/4-03/5/2020)	Σύνολο Αγοράς	Rx	OTC	PEC	NUT	PAC
18εβ vs 17εβ	+19%	+16%	+11%	+16%	+15%	+119%
M.O 3εβδ.vs2019	-2%	-5%	-11%	+6%	-13%	+62%

Rx: Συνταγογραφούμενα σκευάσματα, **OTC:** Προϊόντα αυτοθεραπείας (ΜΗΣΥΦΑ)**PAC:** Προϊόντα φροντίδας ασθενούς, **PEC:** Προϊόντα προσωπικής φροντίδας, **NUT:** Σκευάσματα ειδικής διατροφής

Η αυξημένη ζήτηση σε συσκευασίες χειρουργικών масκών οδηγεί την ανάπτυξη της κατηγορίας των προϊόντων ατομικής προστασίας (119%) που αποτελεί και την κορυφαία εβδομάδα σε πωλήσεις για την συγκεκριμένη κατηγορία.

Πίνακας 5.8:

% Ανάπτυξη σε αξία των προϊόντων που εξετάζονται-εβδομάδα 19

Εβδομάδα 19^η (4/05-10/05/20)	Σύνολο Αγοράς	Rx	OTC	PEC	NUT	PAC
19εβ vs 18εβ	+15%	+15%	+12%	+23%	+5%	+1%
M.O 3εβδ.vs2019	+5%	+1%	-10%	+13%	-15%	+121%

Rx: Συνταγογραφούμενα σκευάσματα, **OTC:** Προϊόντα αυτοθεραπείας (ΜΗΣΥΦΑ)**PAC:** Προϊόντα φροντίδας ασθενούς, **PEC:** Προϊόντα προσωπικής φροντίδας, **NUT:** Σκευάσματα ειδικής διατροφής

Την εβδομάδα αυτή συνεχίζεται η αυξημένη πώληση προϊόντων ατομικής προστασίας. Σε σύγκριση με την προηγούμενη οι κατηγορίες που εξετάζονται αυξάνονται κατά μέσο όρο +15%.

Πίνακας 5.9:

% Ανάπτυξη σε αξία των προϊόντων που εξετάζονται- εβδομάδα 20

Εβδομάδα 20^η (11/5-17/5/2020)	Σύνολο Αγοράς	Rx	OTC	PEC	NUT	PAC
20εβ vs 19εβ	-2%	+2%	-3%	+7%	+9%	+59%
Μ.Ο 3εβδ. vs 2019	+15%	+10%	-2%	+33%	-2%	+113%

Rx: Συνταγογραφούμενα σκευάσματα, **OTC:** Προϊόντα αυτοθεραπείας (ΜΗΣΥΦΑ) **PAC:** Προϊόντα φροντίδας ασθενούς, **PEC:** Προϊόντα προσωπικής φροντίδας, **NUT:** Σκευάσματα ειδικής διατροφής

Σταθεροποιητικές τάσεις αρχίζουν να εμφανίζονται την εβδομάδα 20 και 21. Το ενδιαφέρον για τα προϊόντα ατομικής προστασίας παραμένει και την εβδομάδα αυτή. Σημαντική αύξηση σε σχέση με το προηγούμενο έτος παρουσιάζουν τα προϊόντα ατομικής φροντίδας (PEC) που διατίθενται από το κανάλι του φαρμακείου. Την αύξηση στην κατηγορία αυτή οδηγεί πιθανόν το γεγονός του περιορισμού των άλλων καναλιών διάθεσης. Σε σχέση με το προηγούμενο έτος η συνολική κατανάλωση εμφανίζεται κατά 15% αυξημένη στον μέσο όρο των κατηγοριών που εξετάζονται.

Πίνακας 5.10:

% ανάπτυξη σε αξία των προϊόντων που εξετάζονται

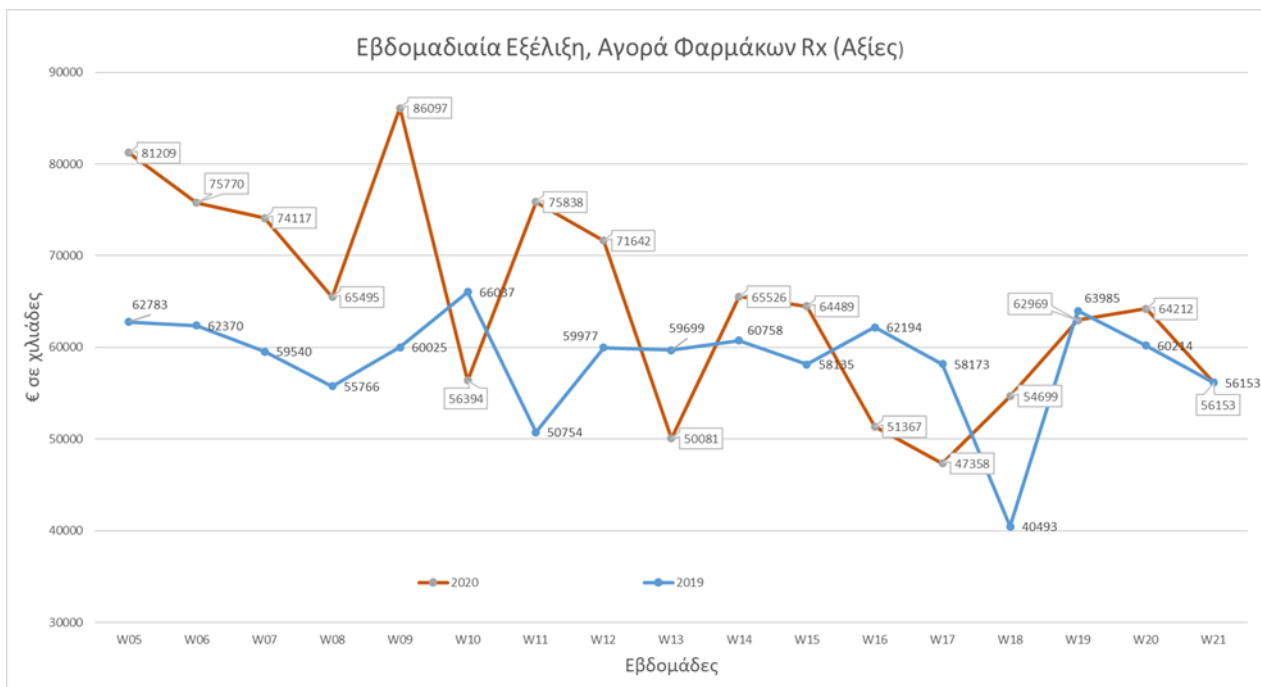
Εβδομάδα 21^η (18/5-24/5/20)	Σύνολο Αγοράς	Rx	OTC	PEC	NUT	PAC
21εβ vs 20εβ	-11%	-13%	-8%	-10%	-12%	+43%
Μ.Ο 3εβδ. vs 2019	+4%	+1%	-9%	+26%	-9%	+63%

Rx: Συνταγογραφούμενα σκευάσματα, **OTC:** Προϊόντα αυτοθεραπείας (ΜΗΣΥΦΑ) **PAC:** Προϊόντα φροντίδας ασθενούς, **PEC:** Προϊόντα προσωπικής φροντίδας, **NUT:** Σκευάσματα ειδικής διατροφής

Η εβδομάδα 21 σηματοδοτεί και την τελευταία εβδομάδα περιοριστικών μέτρων με την επιστροφή σε κανονικότερους ρυθμούς να είναι πλέον ορατή. Η συνολική αγορά του φαρμακείου εξακολουθεί να κινείται πτωτικά συγκριτικά με την προηγούμενη εβδομάδα με εξαίρεση την κατηγορία των PAC χωρίς όμως να πέφτει σε καμία περίπτωση κάτω από το μέσο όρο του προηγούμενου έτους.

5.2 Εξέλιξη συνταγογράφησης

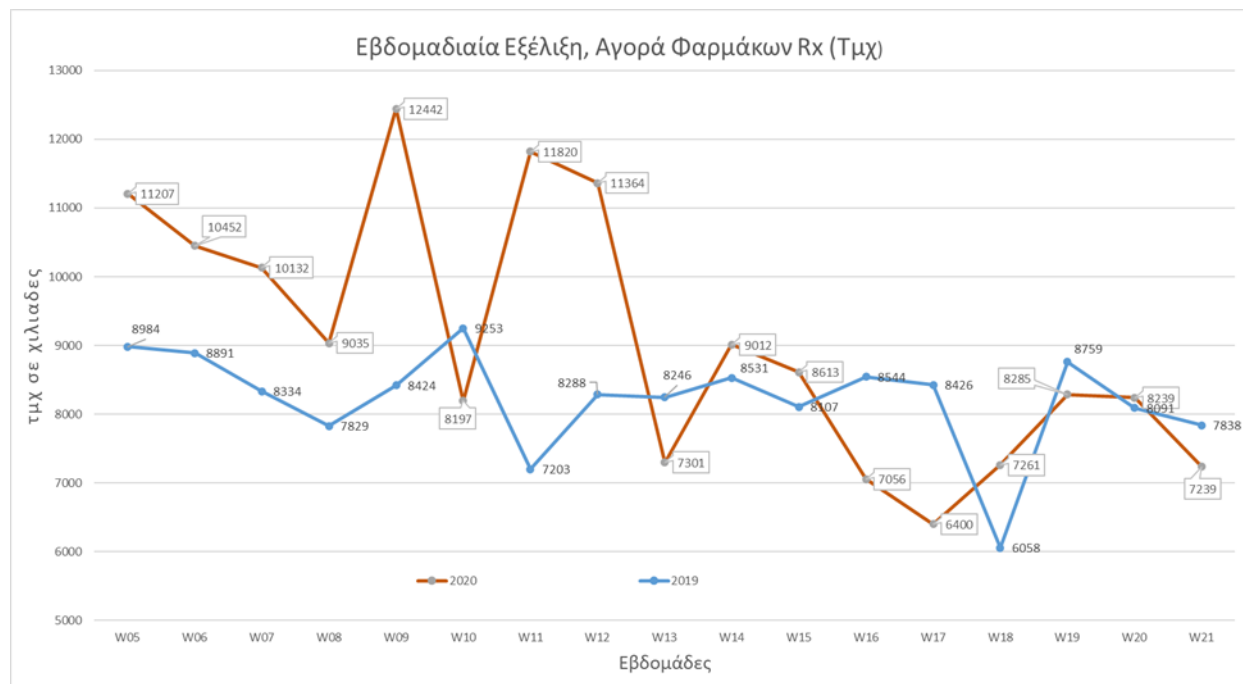
Στη συνέχεια από τα δεδομένα που εξήχθησαν από την εβδομαδιαία ανάλυση των συνολικών πωλήσεων σε αξία και σε τεμάχια ανά εβδομάδα για όλες τις κατηγορίες διαχωρίστηκαν τα στοιχεία που αφορούσαν τα συνταγογραφούμενα σκευάσματα. Τα στοιχεία αυτά συγκρίθηκαν με τα αντίστοιχα μεγέθη για το ίδιο χρονικό διάστημα του 2019 ξεκινώντας από την 5^η εβδομάδα του κάθε ημερολογιακού έτους (W05). Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στο παρακάτω σχήματα (σχημ.5,6) και εκφράστηκαν σε χιλιάδες €(αξία), και σε χιλιάδες τεμάχια (τμχ.)

Σχήμα 5.5: Εβδομαδιαία εξέλιξη των πωλήσεων των συνταγογραφούμενων σκευασμάτων(Rx) σε αξία (χιλιάδες €) για τα έτη 2019 και 2020.

Σε σχέση με το 2019 η συνταγογράφηση το 2020 παρουσιάζεται μεσοσταθμικά αυξημένη. Πολύ μεγάλη αύξηση παρατηρείται την εβδομάδα 24/2-1/3 (W09) στην οποία η εβδομαδιαία

συνταγογράφηση σε αξία φτάνει τα 86 εκατ.€. Η εβδομάδα αυτή συμπίπτει με την πρώτη διάγνωση της νόσου στη χώρα. Η τάση αυτή συνεχίζεται και τις επόμενες εβδομάδες (W11 76 εκατ. € και W12 71 εκατ. €). Στη συνέχεια παρατηρούνται αυξομειώσεις με το ναδίρ των πωλήσεων να καταγράφεται την W17 (47 εκατ.€). Πρέπει να σημειωθεί ότι και το ζενίθ των πωλήσεων της περιόδου αυτής είναι αρκετά υψηλότερο σε σχέση με το προηγούμενο έτος (86 έναντι 66 εκατ.€), όσο και το ναδίρ (47 έναντι 40 εκατ.€).

Σχήμα 5.6: Εβδομαδιαία εξέλιξη των πωλήσεων των συνταγογραφούμενων σκευασμάτων (Rx) σε τεμάχια (χιλιάδες) για τα έτη 2019 και 2020

Κατά αντιστοιχία με το προηγούμενο σχήμα και οι πωλήσεις σε τεμάχια συνταγογραφούμενων φαρμάκων ακολούθησαν την ίδια ανοδική πορεία. Η μεσοσταθμική αύξηση τόσο σε τεμάχια όσο και σε αξία για την περίοδο αυτή είναι της τάξης του 30%.

Μετά την ανακοίνωση του πρώτου κρούσματος στην Ελλάδα και την εφαρμογή των πρώτων προληπτικών μέτρων για την αποφυγή της μετάδοσης του κορωνοϊού, καθώς και τις πρώτες 2 εβδομάδες που ακολούθησαν την εμφάνιση της επιδημίας στη χώρα παρατηρήθηκε μια αύξηση στα επίπεδα της συνταγογράφησης που αφορούσε κατά κύριο λόγο φάρμακα χρόνιων παθήσεων. Στον παρακάτω πίνακα απεικονίζεται η κατάταξη των 10 κορυφαίων

θεραπευτικών κατηγοριών συνταγογραφούμενων φαρμάκων ανάλογα με την αξία των πωλήσεών τους κατά την περίοδο των περιοριστικών μέτρων.

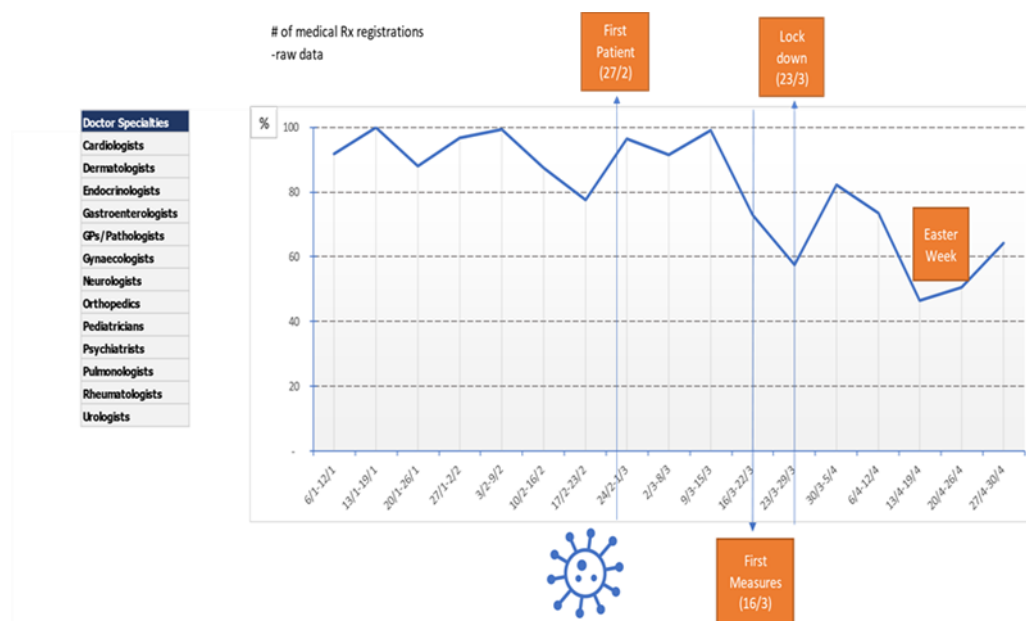
Πίνακας 5.11:

Κατάταξη των 10 κορυφαίων θεραπευτικών κατηγοριών συνταγογραφούμενων φαρμάκων σε αξία πωλήσεων την περίοδο των περιοριστικών μέτρων (W12-W21)

ATC										
<i>ΕΒΔΟΜΑΔΑ(W)</i> <i>από αρχή έτους</i>	W12	W13	W14	W15	W16	W17	W18	W19	W20	W21
Υπολιπιδαιμικά	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Ηπαρίνες/Αναστολείς Xa factor	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Ανταγωνιστές αγγειοτενσίνης II	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Αντιδιαβητικά δισκία	5	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Ινσουλίνη και ανάλογα	6	5	5	5	5	5	5	6	5	5
Αντιψυχωτικά	7	6	6	6	6	6	6	5	6	6
Φάρμακα κατά του έλκους στομάχου	10	7	7	7	7	7	7	7	7	7
Αντικαταθλιπτικά	9	8	8	8	8	8	8	8	8	8
Εισπνεόμενα κατά του άσθματος/ΧΑΠ	8	9	9	9	9	9	9	9	10	10
Φάρμακα μεταβ. ασβεστίου	-	-	-	-	-	-	-	-	9	9
Μη ναρκωτικά αναλγητικά	4	10	10	-	-	-	-	-	-	-
GLP-1 αγωνιστές	-	-	-	10	10	10	10	10	-	-

Η αύξηση στην συνταγογράφηση των φαρμάκων χρόνιων παθήσεων φαίνεται χαρακτηριστικά από την κατάταξη σε αξίες των συνταγογραφούμενων σκευασμάτων, στην οποία τις πρώτες θέσεις καταλαμβάνουν τα υπολιπιδαιμικά, τα αντιυπερτασικά, τα αντιδιαβητικά και τα αντιπηκτικά σκευάσματα. Σε ότι αφορά τα συνταγογραφούμενα

φάρμακα οι κατηγορίες οι οποίες ήταν κορυφαίες σε πωλήσεις τόσο σε αξία ,όσο και σε τεμάχια δεν μεταβλήθηκαν σημαντικά κατά τη διάρκεια των περιοριστικών μέτρων ,με εξαίρεση την αύξηση των πωλήσεων στα φάρμακα κατά του έλκους στομάχου και στα αντικαταθλιπτικά. Πρέπει να αναφερθεί ότι παρατηρείται μια αισθητή μείωση της συνταγογράφησης σε όλες τις ιατρικές ειδικότητες σε σχέση με τις προηγούμενες εβδομάδες, με έναρξη την πρώτη εβδομάδα εφαρμογής των πρώτων περιοριστικών μέτρων. Το φαινόμενο αυτό αποδίδεται κυρίως στην αναβολή των προγραμματισμένων τακτικών επισκέψεων στις δομές δημόσιας υγείας (Νοσοκομεία, Κέντρα Υγείας, Περιφερειακά Ιατρεία), στην αναστολή της λειτουργίας των ιδιωτικών ιατρείων με οδηγία των οικείων Ιατρικών Συλλόγων και τον γενικότερο περιορισμό της μετακίνησης των πολιτών. Η επίδραση στην εβδομαδιαία εξέλιξη της συνταγογράφησης συγκεκριμένων ημερομηνιών που αποτέλεσαν ορόσημα κατά την εξέλιξη της πρώτης περιόδου Covid 19 στην χώρα με βάση την ανάλυση των πρωτογενών δεδομένων από 06/01-30/04 παρουσιάζεται στο σχήμα 5.7.

Σχήμα 5.7: Ποσοστιαία μεταβολή της συνταγογράφησης σχετιζόμενης με ημερομηνίες ορόσημα: Πρώτος διαγνωσμένος ασθενής (First Patient 27/2),Εφαρμογή πρώτων περιοριστικών μέτρων (first measures 16/3),Lockdown(23/3), Εβδομάδα του Πάσχα (Easter week 13-19/4).

Πηγή : IQVIA Real World Medical Greece-Q1/2020 data

Η μείωση αυτή έγινε ιδιαίτερα αισθητή κατά το πλήρες lockdown και κορυφώθηκε κατά τις ημέρες του Πάσχα (13/04-19/04/20) και η οποία δεν κατάφερε σε καμία εβδομάδα να φτάσει τα επίπεδα της συνταγογράφησης πριν την επιβολή των μέτρων περιορισμού.

5.3 Κορυφαίες ενδείξεις ανά ειδικότητα (σύμφωνα με την ηλεκτρονική συνταγογράφηση)

Για να μελετήσουμε αν τα στοιχεία των πωλήσεων των φαρμάκων που καταγράφηκαν παραπάνω συμφωνούν με τις τάσεις της συνταγογράφησης όπως διαμορφώθηκαν για την συγκεκριμένη χρονική περίοδο έγινε ανάλυση των πρωτογενών δεδομένων της συνταγογράφησης ανά ιατρική ειδικότητα και η καταγραφή των συχνότερων διαγνώσεων για κάθε μια από τις μελετώμενες ειδικότητες ιατρών (σύμφωνα με το σύστημα ICD10), (πίνακας 5.12)

Πίνακας 5.12 :

Κορυφαίες ενδείξεις συνταγογράφησης ανά ειδικότητα κατά το διάστημα των περιοριστικών μέτρων

Ειδικότητα Ιατρού	Top 1 Ένδειξη	Top 2 Ένδειξη	Top 3 Ένδειξη
Γεν.ιατροί	I10 ΙδιοπαθήςΥπέρταση	E11.9 Μη ινσουλιν. ΣΔ	E78.0 Αμιγής Υπερλιπιδ.
Παιδίατροι	J20.9 Οξεία Βρογχίτιδα	Z25.8 Ανοσοπ.εν. ιών	Z23.8 Ανοσοπ.εν.βακτηρ,
Καρδιολόγοι	I10.0 ΙδιοπαθήςΥπέρταση	E78.0 Αμιγής Υπερλιπ.	I48.9 Κολπ.Μαρμαρυγή
Γαστρεντερολόγοι	K21.9 Γαστρ/κη παλινδ. χωρ.οισοφαγίτιδα	K58.9 Σύνδρ. Ευερεθ. εντέρου	K21.0 Γαστρ/κη παλιν. Με οισοφαγίτιδα
Ενδοκρινολόγοι	E11.9 Μη Ινσουλιν.ΣΔ	E55.9 Ανεπ.βιταμ D	M81.0 Μετεμην.Οστεοπ.
Πνευμονολόγοι	J45.9 Άσθμα μη ειδικό	J20.9 Οξεία Βρογχίτιδα	J45.0 Αλλεργικό άσθμα
Νευρολόγοι	G30.9 N. Alzheimer	F41.2 Μικτή αγχ.διαταρ	G20.0 N.Parkinsons’
Ψυχίατροι	F41.2 Μικτή αγχ.διαταρ.	F38.9 Καταθλ.Επεισοδ	F39.0 Συναισθ. Διαταραχ.
Δερματολόγοι	L70.1 Κυστική ακμή	L70.9 Ακμή μη ειδική	L30.9 Δερματιτ. Μη ειδικ
Ρευματολόγοι	M05.9 Διαφ, μορφ.οροθετ. Ρευματοειδ.αρθριτιδ	L40.5 Αρθροπαθητική ψωρίαση	M81.0 Μετεμμηνοπαυσιακ οστεοπόρωση
Ουρολόγοι	N40.0 Υπερπλασία προστάτη	C61.0 Κακοήθη Νεοπλ.προστάτη	N30.9 Κυστίτιδα μη ειδική
Γυναικολόγοι	Z32.1 Επιβεβ. εγκυμοσύνη	N76.0 Οξεία κολπίτιδα	O26.9 Διαφ. καταστ. Σχετ. με εγκυμοσύνη
Ορθοπαιδικοί	M81.0 Μετεμμηνοπαυσιακ οστεοπόρωση	M54.5 Οσφυαλγία	M17.9 Αρθροπάθεια γόνατος

Πηγή : ΗΔΙΚΑ (σύστημα ηλεκτρονικής συνταγογράφησης)

5.4 Διείσδυση γενοσήμων

Το σωστό μίγμα θεραπειών προβλέπει γενόσημα και καινοτόμα φάρμακα. Στόχος των γενοσήμων και των off-patent φαρμάκων είναι να περιορίζουν την φαρμακευτική δαπάνη ώστε να αφήνουν δημοσιονομικό χώρο για την ανάπτυξη καινοτόμων φαρμάκων. Στην Ελλάδα η διείσδυση των γενοσήμων στην αγορά προσεγγίζει το επίπεδο του 27% αρκετά μακριά από το 40% που έχει τεθεί ως αρχικός στόχος. Την περίοδο των περιοριστικών μέτρων καταγράφηκε διείσδυση των γενοσήμων φαρμάκων σε ποσοστό 29,6%, κατά 2 μονάδες περίπου υψηλότερο από τον μέσο όρο του προηγούμενου έτους, χωρίς να καταγραφούν σημαντικές ελλείψεις ως προς την επάρκεια δραστικών ουσιών στην ελληνική αγορά.

Οι τρεις κορυφαίες φαρμακευτικές εταιρείες στο σύνολο των συνταγογραφούμενων σκευασμάτων ήταν :

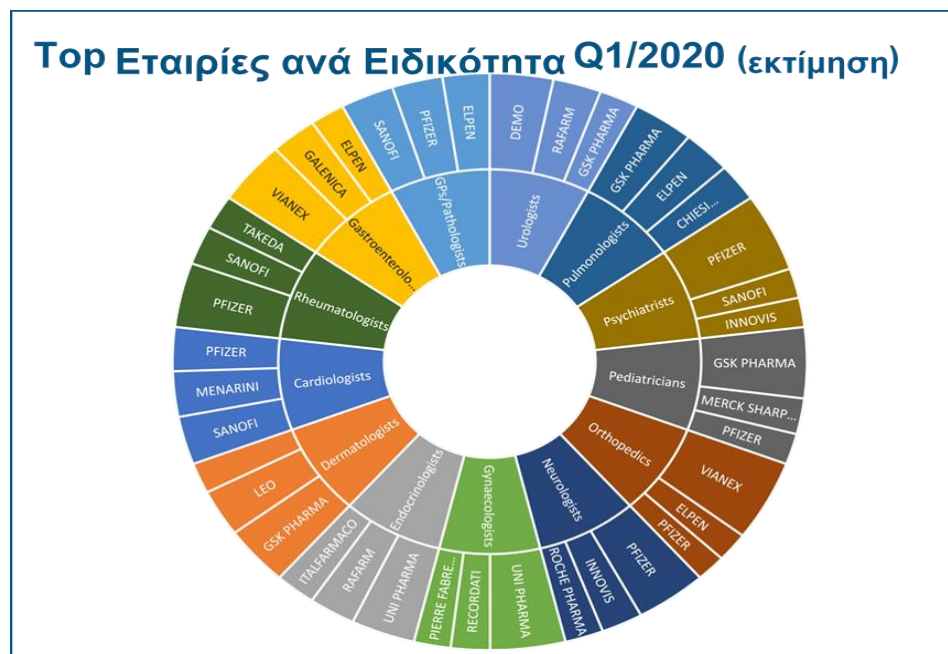
1. Pfizer (Αμερικάνικη πολυεθνική με έδρα την Νέα Υόρκη)
2. Glaxo Smith Kline (Βρετανική πολυεθνική με έδρα το Μπρέντφορντ της Αγγλίας)
3. ELPEN (Ελληνική φαρμακευτική βιομηχανία)

Οι τρεις κορυφαίες φαρμακευτικές εταιρείες στο σύνολο των συνταγογραφούμενων γενοσήμων σκευασμάτων ήταν :

1. ELPEN (Ελληνική φαρμακευτική βιομηχανία με έδρα Πικέρμι Αττικής)
2. INNOVIS Pharma (Ελληνική φαρμακευτική εταιρεία με έδρα το Μαρούσι Αττικής)
3. BENNET (Ελληνική φαρμακευτική βιομηχανία με έδρα το Κορωπί Αττικής)

Μεταξύ των κορυφαίων εταιρειών στα συνταγογραφούμενα φάρμακα συμπεριλαμβάνεται και μια ελληνική εταιρεία γενοσήμων. Η διείσδυσή της στην πρώτη τριάδα οφείλεται κυρίως στην συνταγογράφηση των σκευασμάτων που διαθέτει από ορθοπεδικούς, γενικούς ιατρούς, πνευμονολόγους και γαστρεντερολόγους. Επίσης οι γυναικολόγοι και οι ουρολόγοι δείχνουν να προτιμούν τα γενόσημα φάρμακα. Στους καρδιολόγους και τους ψυχίατρους, οι οποίοι διαθέτουν μεγάλο όγκο συνταγογράφησης η διείσδυση των γενοσήμων διατηρείται σε χαμηλά επίπεδα. Οι παιδίατροι συνταγογράφησαν σχεδόν αποκλειστικά πρωτότυπα φάρμακα, γεγονός

που δικαιολογείται από το ότι δεν υπάρχουν αντίγραφα για τα σκευάσματα ανοσοποίησης (σχήμα 8). Τα πρωτότυπα φάρμακα όλων των ειδικοτήτων συνέχισαν να βρίσκονται πολύ υψηλά στην προτίμηση του Έλληνα καταναλωτή και ιατρού κατά τη διάρκεια των περιοριστικών μέτρων, παρά το γεγονός ότι τα γενόσημα φάρμακα κέρδισαν έδαφος 2 ποσοστιαίων μονάδων.

Σχήμα 5.8: Κορυφαίες εταιρείες συνταγογραφούμενων σκευασμάτων ανά ιατρική ειδικότητα:

Πηγή : IQVIA Real World Medical Greece-Q1/2020 data

5.5 Κατάταξη σε πωλήσεις των υπολοίπων καταναλωτικών προϊόντων

Στην κατάταξη σε αξία για τις άλλες κατηγορίες, πλην των συνταγογραφούμενων, πρώτη θέση καταλαμβάνουν τα παυσίπονα, τα γάλατα και τα αναλώσιμα διαβήτη. Από τα υπόλοιπα καταναλωτικά προϊόντα που διατίθενται στο κανάλι του φαρμακείου πολύ σημαντική αύξηση παρατηρήθηκε στα προϊόντα προσωπικής περιποίησης και ατομικής προστασίας. Πιο συγκεκριμένα οι αντιγηραντικές κρέμες ανέβηκαν στην πρώτη τριάδα πιθανόν λόγω του

περιορισμού των άλλων καναλιών διάθεσης, καθώς επίσης οι μάσκες προστασίας όταν εμφανίστηκαν στην αγορά μονοπώλησαν το ενδιαφέρον των καταναλωτών.

Από την ανάλυση των δεδομένων της πορείας των πωλήσεων των επιμέρους καταναλωτικών προϊόντων που διατίθενται από το κανάλι του φαρμακείου για κάθε εβδομάδα των περιοριστικών μέτρων ξεχωριστά προκύπτει ο παρακάτω πίνακας, στον οποίο απεικονίζεται η σειρά κατάταξης με βάση την αξία σε πωλήσεις των προαναφερόμενων προϊόντων.

Πίνακας 5.13:

Κατάταξη των 15 κορυφαίων κατηγοριών καταναλωτικών προϊόντων στο φαρμακείο συμπεριλαμβανομένων των ΜΗΣΥΦΑ, σε αξίες πωλήσεων για της εβδομάδες W12-W21 (περίοδος ισχύος μέτρων περιορισμού)

ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ										
<i>ΕΒΔΟΜΑΔΑ (W) Από αρχή έτους</i>	W12	W13	W14	W15	W16	W17	W18	W19	W20	W21
Γενικά Αναλγητικά	1	1	2	1	1	2	2	5	4	4
Γάλατα	2	13	13	12	8	9	10	11	9	9
Αγωγή πονόλαιμου	3	3	6	9	11	11	11	-	-	-
Ταινίες μέτρησης σακχάρου	4	2	1	2	3	3	3	3	2	3
Βιταμίνη C	5	11	11	15	15	-	-	-	-	-
Ω3 λιπαρά	6	5	5	5	6	7	7	8	10	10
Τοπικά	7	4	4	4	5	5	5	6	6	6
μυοχαλ./αναλγητικά	8	9	10	10	13	15	15	10	12	11
Βιταμίνη A, Βιταμ. D	9	6	3	3	2	4	4	4	3	5
Αντιγήρανση	10	12	-	-	-	-	-	-	-	-
Φυσιολ. οροί	11	10	12	14	10	14	-	14	14	15
Ρινικά σπρέυ	12	8	9	8	7	8	8	7	7	7
Τεχνητά δάκρυα	13	-	7	6	4	6	6	2	1	1
Αντιηλιακά	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ανοσοενισχυτικά	15	15	-	-	-	-	-	-	-	-
Αντιβηχικά	-	7	8	7	-	12	12	9	13	14
Αντισηπτικά χεριών	-	14	-	-	14	13	13	13	8	8
Επιδεσμικό υλικό	-	-	-	14	13	10	9	12	11	12
Προϊόντα κατά τριχόπτωσης	-	-	-	15	11	-	-	15	15	13
Βαφές μαλλιών	-	-	-	-	-	1	1	1	5	2
Μέσα ατομικής προστασίας/μάσκες	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

5.6 Δραστικές ουσίες που συγκέντρωσαν το ενδιαφέρον

Η έναρξη ερευνητικών μελετών για πιθανά εμβόλια και θεραπείες για την νόσο Covid19 ξεκίνησε σχεδόν άμεσα μετά την έναρξη της πανδημίας με στόχο την καταπολέμηση της μόλυνσης και την ύφεση των σοβαρών συμπτωμάτων από την νόσο. Υπολογίζεται ότι ένας αριθμός που προσεγγίζει τις 800 νέες κλινικές μελέτες καταχωρήθηκε στην διεθνή βάση κλινικών μελετών του WHO για φαρμακευτικές ουσίες που αφορούν μόνο την καταπολέμηση του Covid-19. Σε αυτές θα πρέπει να προστεθεί και ο τεράστιος όγκος πληροφοριών σχετικά με διάφορες εμπειρικές θεραπείες που κατέκλυσε τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και το διαδίκτυο γενικά. Ως αποτέλεσμα των τάσεων που καταγράφηκαν στα φαρμακεία, οι δραστικές ουσίες που συγκέντρωσαν το ενδιαφέρον των καταναλωτών κατά την διάρκεια των περιοριστικών μέτρων ήταν η παρακεταμόλη, η ιβουπροφαίνη, η υδροξυχλωροκίνη και η κολχικίνη.

Πίνακας 5.14 :

Δραστικές ουσίες ενδιαφέροντος σε χιλιάδες τεμάχια και η ποσοστιαία μεταβολή τους σε σχέση με την προηγούμενη εβδομάδα και την αντίστοιχη του προηγούμενου έτους για την εβδομάδα 12.

Δραστική ουσία	Τεμάχια(χιλιάδες)	Ανάπτυξη vs προηγ.εβδ. (τεμαχίων%)	Ανάπτυξη vs αντίστοιχη εβδ. Προηγ.έτους(τιμ%)
παρακεταμόλη	2042,4	34%	227,3%
ιβουπροφαίνη	115,5	58,4%	5,7%
υδροξυχλωροκίνη	19,8	7,4%	88,6%
κολχικίνη	2,2	1,5%	17,5%

Την 12^η εβδομάδα διατέθηκαν από τα φαρμακεία περισσότερες από 2 εκατομμύρια συσκευασίες παρακεταμόλης, αριθμός αυξημένος κατά 227% σε σχέση με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους. Επίσης αύξηση παρατηρείται και στις πωλήσεις της υδροξυχλωροκίνης. Η υδροξυχλωροκίνη είναι δραστική ουσία της οποίας βασική ένδειξη είναι η θεραπεία της ελονοσίας και μέχρι πρότινος χρησιμοποιούνταν στην Ελλάδα για τη πρόληψη σε περίπτωση ταξιδιού σε χώρες που ενδημεί η νόσος και εκτός ενδείξεων σε ορισμένα

αυτοάνοσα νοσήματα. Ο καταιγισμός πληροφοριών αναφορικά με πιθανή δραστικότητα της έναντι της νόσου από COVID-19 οδήγησε τις πωλήσεις της σε τεμάχια σε κατακόρυφη αύξηση σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος 88%.

Πίνακας 5.15 :

Δραστικές ουσίες ενδιαφέροντος σε χιλιάδες τεμάχια και η ποσοστιαία μεταβολή τους σε σχέση με την προηγούμενη εβδομάδα και την αντίστοιχη του προηγούμενου έτους για την εβδομάδα 13.

Δραστική ουσία	Τεμάχια(χιλιάδες)	Ανάπτυξη vs προηγ.εβδ. (τεμαχίων%)	Ανάπτυξη vs αντίστοιχη εβδ. Προηγ.έτους(τιμχ%)
παρακεταμόλη	731,5	-64,2%	16,5%
ιβουπροφαίνη	58,7	-49,2%	-4,4%
υδροξυχλωροκίνη	10,5	-47,1%	8,5%
κολχικίνη	3,5	55,7%	93,2%

Ανοδική πορεία ακολούθησαν και οι πωλήσεις της κολχικίνης φαινόμενο που συνόδεψε την δημοσίευση επιστημονικών μελετών σχετικά με πιθανή αποτελεσματικότητά της έναντι της νόσου από Covid19 (93,2% σε σχέση με πέρυσι και 55,7% σε σχέση με την προηγούμενη εβδομάδα).Η μείωση των πωλήσεων της ιβουπροφαίνης κατά το ήμισυ συγκριτικά με την προηγούμενη εβδομάδα αποδίδονται στην δημοσίευση πληροφοριών σχετικά με πιθανές ανεπιθύμητες δράσεις της σε λοίμωξη από Covid19.

Πίνακας 5.16 :

Δραστικές ουσίες ενδιαφέροντος σε χιλιάδες τεμάχια και η ποσοστιαία μεταβολή τους σε σχέση με την προηγούμενη εβδομάδα και την αντίστοιχη του προηγούμενου έτους για την εβδομάδα 14.

Δραστική ουσία	Τεμάχια(χιλιάδες)	Ανάπτυξη vs προηγ.εβδ. (τεμαχίων%)	Ανάπτυξη vs αντίστοιχη εβδ. Προηγ.έτους(τιμχ%)
παρακεταμόλη	683,6	-6,5%	3,8%
ιβουπροφαίνη	64,4	9,6%	-41,7%
υδροξυχλωροκίνη	13,7	31,1%%	42,8%
κολχικίνη	3,9	12,6	110,7%

Συνεχίζεται η αποθεματοποίηση και η γενικότερη εικόνα της προηγούμενης εβδομάδας.

Πίνακας 5.17 :

Δραστικές ουσίες ενδιαφέροντος σε χιλιάδες τεμάχια και η ποσοστιαία μεταβολή τους σε σχέση με την προηγούμενη εβδομάδα και την αντίστοιχη του προηγούμενου έτους για την εβδομάδα 15.

Δραστική ουσία	Τεμάχια(χιλιάδες)	Ανάπτυξη vs προηγ.εβδ. (τεμαχίων%)	Ανάπτυξη vs αντίστοιχη εβδ. Προηγ.έτους(τιμχ%)
παρακεταμόλη	544,2	-20,4%	-10,3%
ιβουπροφαίνη	58,2	-9,5%	-46,6%
υδροξυχλωροκίνη	14,5	5,7%	39,7%
κολχικίνη	2,5	36,3%	15,8%

Την εβδομάδα αυτή των περιοριστικών μέτρων προς αποφυγή ελλείψεων στις δραστικές ουσίες ενδιαφέροντος στις οποίες παρατηρήθηκε έντονη αποθεματοποίηση εκδόθηκαν ειδικές περιοριστικές οδηγίες διάθεσης από τον Εθνικό Οργανισμό Φαρμάκων(11). Οι οδηγίες αυτές αφορούσαν την απαγόρευση των παράλληλων εξαγωγών και των τεσσάρων δραστικών ουσιών και τον περιορισμό της διάθεσης της κολχικίνης και της υδροξυχλωροκίνης μόνο με ιατρική συνταγή με σκοπό την ανάσχεση της αποθεματοποίησης των προϊόντων αυτών από το κοινό. Το αποτέλεσμα ήταν να ξεκινήσει ο έλεγχος των πωλήσεων υδροξυχλωροκίνης και κολχικίνης.

Πίνακας 5.18 :

Δραστικές ουσίες ενδιαφέροντος σε χιλιάδες τεμάχια και η ποσοστιαία μεταβολή τους σε σχέση με την προηγούμενη εβδομάδα και την αντίστοιχη του προηγούμενου έτους για την εβδομάδα 16.

Δραστική ουσία	Τεμάχια(χιλιάδες)	Ανάπτυξη vs προηγ.εβδ. (τεμαχίων%)	Ανάπτυξη vs αντίστοιχη εβδ. Προηγ.έτους(τιμχ%)
παρακεταμόλη	480,9	-11,6%	-24,4%
ιβουπροφαίνη	60	3%	-46,9%
υδροξυχλωροκίνη	10,8	-25,3%	-0,1%
κολχικίνη	1,9	-24,9%	-2,5%

Η πτώση των πωλήσεων και των τεσσάρων δραστικών ουσιών ενδιαφέροντος συνεχίζεται και την εβδομάδα αυτή.

Πίνακας 5.19 :

Δραστικές ουσίες ενδιαφέροντος σε χιλιάδες τεμάχια και η ποσοστιαία μεταβολή τους σε σχέση με την προηγούμενη εβδομάδα και την αντίστοιχη του προηγούμενου έτους για την εβδομάδα 17.

Δραστική ουσία	Τεμάχια(χιλιάδες)	Ανάπτυξη vs προηγ.εβδ. (τεμαχίων%)	Ανάπτυξη vs αντίστοιχη εβδ. Προηγ.έτους(τμχ%)
παρακεταμόλη	407,1	-15,3%	-44,4%
ιβουπροφαίνη	57,4	-4,2%	-53,4%
υδροξυγλωροκίνη	9,7	-10,3%	3,3%
κολχικίνη	1,7	-12,5%	-10,5%

Η πτώση των πωλήσεων και των τεσσάρων δραστικών ουσιών ενδιαφέροντος συνεχίζεται και την εβδομάδα αυτή. Η πτώση των πωλήσεων της παρακεταμόλης και της ιβουπροφαίνης οφείλεται στην ήδη υψηλή αποθεματοποίησή τους τις προηγούμενες εβδομάδες.

Πίνακας 5.20 :

Δραστικές ουσίες ενδιαφέροντος σε χιλιάδες τεμάχια και η ποσοστιαία μεταβολή τους σε σχέση με την προηγούμενη εβδομάδα και την αντίστοιχη του προηγούμενου έτους για την εβδομάδα 18.

Δραστική ουσία	Τεμάχια(χιλιάδες)	Ανάπτυξη vs προηγ.εβδ. (τεμαχίων%)	Ανάπτυξη vs αντίστοιχη εβδ. Προηγ.έτους(τμχ%)
παρακεταμόλη	450,8	10,7%	-17,9%
ιβουπροφαίνη	58,6	2%	-39,2%
υδροξυγλωροκίνη	9,9	2,1%	42,2%
κολχικίνη	1,5	-10,6%	9%

Στον παραπάνω πίνακα απεικονίζεται η σταθεροποίηση των πωλήσεων συγκριτικά με την προηγούμενη εβδομάδα γεγονός που αποδίδεται κυρίως στην επίδραση των περιορισμών που έθεσε ο Ε.Ο.Φ. στη διάθεσή τους.

Πίνακας 5.21:

Δραστικές ουσίες ενδιαφέροντος σε χιλιάδες τεμάχια και η ποσοστιαία μεταβολή τους σε σχέση με την προηγούμενη εβδομάδα και την αντίστοιχη του προηγούμενου έτους για την εβδομάδα 19.

Δραστική ουσία	Τεμάχια(χιλιάδες)	Ανάπτυξη vs προηγ.εβδ. (τεμαχίων%)	Ανάπτυξη vs αντίστοιχη εβδ. Προηγ.έτους(τμχ%)
παρακεταμόλη	484,5	7,5%	-24,8%
ιβουπροφαίνη	64,4	9,9%	-36,3%
υδροξυχλωροκίνη	13,3	34,3%	20,5%
κολχικίνη	1,8	20,8%	10,1%

Η αύξηση των πωλήσεων της υδροξυχλωροκίνης και της κολχικίνης την εβδομάδα αυτή οφείλεται στην αύξηση της συνταγογράφησης της από τους ιατρούς, εφόσον είναι και ο μόνος τρόπος να διατεθεί.

Πίνακας 5.22:

Δραστικές ουσίες ενδιαφέροντος σε χιλιάδες τεμάχια και η ποσοστιαία μεταβολή τους σε σχέση με την προηγούμενη εβδομάδα και την αντίστοιχη του προηγούμενου έτους για την εβδομάδα 20.

Δραστική ουσία	Τεμάχια(χιλιάδες)	Ανάπτυξη vs προηγ.εβδ. (τεμαχίων%)	Ανάπτυξη vs αντίστοιχη εβδ. Προηγ.έτους(τμχ%)
παρακεταμόλη	421,2	-13,1%	-26,5%
ιβουπροφαίνη	62	-3,7%	-36,3%
υδροξυχλωροκίνη	14,2	6,4%	43,7%
κολχικίνη	1,9	5%	8,5%

Την προτελευταία εβδομάδα των περιοριστικών μέτρων, ακολουθώντας τον μονοψήφιο αριθμό των κρουσμάτων Covid19 στην χώρα, πέφτουν οι πωλήσεις όλων των δραστικών ουσιών ενδιαφέροντος.

Πίνακας 5.23 :

Δραστικές ουσίες ενδιαφέροντος σε χιλιάδες τεμάχια και η ποσοστιαία μεταβολή τους σε σχέση με την προηγούμενη εβδομάδα και την αντίστοιχη του προηγούμενου έτους για την εβδομάδα 21.

Δραστική ουσία	Τεμάχια(χιλιάδες)	Ανάπτυξη vs προηγ.εβδ. (τεμαχίων%)	Ανάπτυξη vs αντίστοιχη εβδ. Προηγ.έτους(τμχ%)
παρακεταμόλη	426,7	1,3%	-30,1%
ιβουπροφαίνη	60	-3,3%	-41,5%
υδροξυχλωροκίνη	11,2	-21,2%	20,1%
κολχικίνη	1,5	-19,4%	-7,6%

Από τις πωλήσεις της τελευταίας εβδομάδας των περιοριστικών μέτρων φαίνεται να υποχωρεί η ανησυχία των πολιτών σχετικά με την νόσο πράγμα που απεικονίζεται στις αρνητικές τους επιδόσεις τόσο σε σχέση με την προηγούμενη εβδομάδα όσο και σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: Συζήτηση-Συμπεράσματα

Η αντιμετώπιση της πανδημίας της νόσου του κορωνοϊού (COVID-19) αποτελεί μία μεγάλη πρόκληση για τα συστήματα υγείας των χωρών και ανέδειξε σημαντικά ζητήματα. Η μετάβαση σε μία νέα πραγματικότητα (με μερικό ή γενικό lockdown) είχε επιπτώσεις σε οικονομικό, κοινωνικό και υγειονομικό επίπεδο, των οποίων οι συνέπειες θα συνεχίζουν να επηρεάζουν τις ζωές εκατομμυρίων ανθρώπων και τα επόμενα χρόνια. Τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν και αναλύθηκαν δείχνουν πως η επιβολή των περιοριστικών μέτρων είχε σαν αποτέλεσμα την συνολική αύξηση των λιανικών πωλήσεων των φαρμακείων (σε αξία και σε τεμάχια) συγκριτικά με το προηγούμενο έτος. Η ανάπτυξη αυτή παρατηρήθηκε τόσο στην Ελλάδα όσο και στην πλειονότητα των Ευρωπαϊκών χωρών. Αύξηση των πωλήσεων παρατηρήθηκε και στο σύνολο των προϊόντων που διατίθενται από τα φαρμακεία, είτε αυτά αφορούσαν φάρμακα είτε προϊόντα προσωπικής φροντίδας και υγιεινής.

Η πορεία των πωλήσεων κατά την διάρκεια του πρώτου πενταμήνου του 2020 ακολούθησε μια ιδιαίτερη κατανομή, με την υψηλότερη αιχμή σε όλες τις κατηγορίες των μελετώμενων σκευασμάτων να καταγράφεται τις εβδομάδες που προηγήθηκαν της αυστηροποίησης των περιοριστικών μέτρων. Η τάση αυτή παρουσιάστηκε τόσο στις Ευρωπαϊκές χώρες, όσο και στην Ελλάδα και η χρονική περίοδος που παρουσιάστηκε ήταν παραπλήσια. Το γεγονός αυτό είναι ενδεικτικό των κοινών πολιτικών που εφαρμόστηκαν στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αναχαίτιση του πρώτου επιδημικού κύματος. Σύμφωνα με κοινή οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιορίστηκαν οι μετακινήσεις και μεταφορές ατόμων και προϊόντων προκειμένου να αντιμετωπιστεί η νόσος. Ταυτόχρονα όλες οι Ευρωπαϊκές χώρες φρόντισαν να περιορίσουν τις εξαγωγές όλων των υγειονομικών προϊόντων τα οποία παρουσίαζαν αυξημένη ζήτηση και να ενισχύσουν την εγχώρια παραγωγή φαρμάκων και αναλωσίμων όπου αυτό ήταν δυνατό. Οι παρεμβάσεις αυτές είχαν ως σκοπό την πρόληψη εμφάνισης ελλείψεων σε φάρμακα και υγειονομικό υλικό οι οποίες ήταν δύσκολο να προβλεφθούν με βάση τα παραδοσιακά μοντέλα παραγγελιών. Επίσης η διακοπή παραγωγής πολλών φαρμακευτικών προϊόντων στις χώρες προέλευσης τους ιδίως στην Ασία δημιούργησαν δυσκολία στην διαχείριση των αποθεμάτων κατά την περίοδο της καραντίνας.

Υπό τον φόβο των ελλείψεων, η απάντηση των καταναλωτών στην ανακοίνωση του επερχόμενου lockdown ήταν η αποθεματοποίηση. Η αποθεματοποίηση αυτή αφορούσε κυρίως τα φάρμακα για την αντιμετώπιση χρόνιων νοσημάτων με την συγκεντρωτική εκτέλεση των μηνιαίων επαναλαμβανόμενων συνταγών, γεγονός που οδήγησε στην αύξηση των πωλήσεων τους. Χαρακτηριστικό της αποθεματοποίησης στα φάρμακα χρόνιων παθήσεων ήταν η αύξηση στις πωλήσεις των υπολιπιδαιμικών, των αντιυπερτασικών και των αντιδιαβητικών δισκίων παρόλο που η επίπτωση των συγκεκριμένων νοσημάτων δεν επηρεάστηκε από την πανδημία. Ο χαρακτηρισμός των χρόνιων παθήσεων όπως ο σακχαρώδης διαβήτης, η αρτηριακή υπέρταση και η παχυσαρκία ως παράγοντες αυξημένου κινδύνου θνησιμότητας από την νέα νόσο, οδήγησε τους ασθενείς στην πραγματοποίηση αυξημένων αγορών σε περιορισμένες επισκέψεις στο φαρμακείο στην προσπάθειά τους να προστατευθούν. Το ίδιο φαίνεται και από τις τάσεις της συνταγογράφησης, οι οποίες κινήθηκαν περισσότερο στην πρόωρη επανάληψη των συνταγών για χρόνιες παθήσεις και λιγότερο σε νέες διαγνώσεις. Επίσης η αύξηση της συνταγογράφησης με την ανακοίνωση της καραντίνας στα φάρμακα χρόνιων παθήσεων είναι ενδεικτική της μονοπώλησης του ενδιαφέροντος των ασθενών. Χαρακτηριστική ήταν επίσης και η αύξηση που παρατηρήθηκε στις πωλήσεις των αντιθρομβωτικών (ηπαρίνες), η οποία ενδεχομένως οφείλεται και στην χρήση της στο θεραπευτικό σχήμα της νόσου.

Επίσης αποθεματοποιήθηκαν τα OTC και ειδικά τα αντιπυρετικά όπως η παρακεταμόλη και η ιβουπροφαίνη σε εξαιρετικά μεγάλο βαθμό καθώς και κάθε είδους πιθανή θεραπεία για την νόσο Covid 19. Μέσα στις πρώτες τέσσερις ουσίες σε πωλήσεις σε τεμάχια κατά τη διάρκεια της νόσου συγκαταλέχθηκαν και η χλωροκίνη και κολχικίνη, δραστικές ουσίες των οποίων οι πωλήσεις ήταν πολύ χαμηλά τις προηγούμενες χρονιές. Η αύξηση αυτή πιθανόν να οφείλεται στον κατακλυσμό των μέσων μαζικής ενημέρωσης και κοινωνικής δικτύωσης τη συγκεκριμένη περίοδο με πληροφορίες σχετικά με την χρησιμότητά τους για την καταπολέμηση της νόσου από Covid19.

Επίσης σε μεγάλο ποσοστό αποθεματοποιήθηκαν και τα μέσα ατομικής προστασίας και υγιεινής. Οι μαζικές αγορές της περιόδου αυτής αφορούσαν κυρίως γάντια , μάσκες, προσωπίδες, άλλο προστατευτικό εξοπλισμό καθώς και αντισηπτικά διαλύματα κάθε μορφής. Η αυξημένη ζήτηση σε συνδυασμό με τους νέους περιορισμούς στην διάθεση που επιβλήθηκαν από τις παραγωγές χώρες στην προσπάθειά τους να διαθέσουν τα προϊόντα τους σε εθνικό επίπεδο, οδήγησαν στην εμφάνιση ελλείψεων στις κατηγορίες αυτές. Πιο συγκεκριμένα στην Ελλάδα, οι ελλείψεις στις κατηγορίες αυτές έγιναν αισθητές από τις πρώτες εβδομάδες της καραντίνας και αποκαταστάθηκαν την 18^η εβδομάδα. Οι πωλήσεις τους παρουσίασαν κατακόρυφη αύξηση κατά 120% όταν επανεμφανίστηκαν στα ράφια με το ενδιαφέρον να παραμένει αμείωτο για πολλές εβδομάδες. Τα φαρμακεία αν και αποτέλεσαν το μοναδικό κανάλι διάθεσης για αρκετά παραφαρμακευτικά προϊόντα αποδείχθηκαν ανθεκτικά στην έντονη ζήτηση που παρατηρήθηκε προ και κατά την αρχή των περιοριστικών μέτρων και ανταποκρίθηκαν στις καταναλωτικές απαιτήσεις.

Τα γενόσημα φάρμακα αύξησαν την διείσδυσή τους κατά 2% με το ποσοστό τους να πλησιάζει το 30% στον συνολικό όγκο των πωλήσεων. Οι εταιρείες γενοσήμων φαρμάκων που προτιμήθηκαν ήταν ελληνικές εταιρείες παραγωγής και εμπορίας. Αυτό συμβαδίζει με μια γενικότερη καταναλωτική τάση που παρατηρήθηκε την περίοδο αυτή στροφής προς τα ελληνικά προϊόντα. Η αύξηση της διείσδυσης των ελληνικών γενοσήμων είναι ενθαρρυντική καθώς μπορεί να αποδειχθεί ευεργετική για την αποτροπή ελλείψεων σε ενδεχόμενες νέες υγειονομικές κρίσεις, χωρίς να στερούνται πόροι από τον κρίσιμο τομέα της έρευνας και της καινοτομίας. Προς την κατεύθυνση αυτή θα μπορούσε να βοηθήσει επίσης και η επανεξέταση του προϋπολογισμού της φαρμακευτικής δαπάνης και ο εκσυγχρονισμός του νομοθετικού πλαισίου που διέπει την διεξαγωγή κλινικών μελετών αναδεικνύοντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Ελλάδας και ενισχύοντας την πρόσβαση σε καινοτόμες θεραπείες. Η ανακατεύθυνση των πόρων που εξοικονομούνται σε επενδύσεις έρευνας και ανάπτυξης στον τομέα της υγείας αναδεικνύεται σε ένα από τα κρίσιμα ζητήματα την εποχή του κορονοϊού.

Παρά την έντονη ανησυχία στην Ελλάδα για το κατά πόσο η πανδημία και τα σοβαρά περιοριστικά μέτρα που επιβλήθηκαν για να την περιορίσουν θα επηρεάσουν την αλυσίδα διανομής και διάθεσης φαρμακευτικών ουσιών, αποδείχθηκε ότι η επάρκεια της

εφοδιαστικής αλυσίδας διατηρήθηκε σε σχετικά φυσιολογικά επίπεδα και τα αντανακλαστικά του φαρμακευτικού κλάδου ήταν επαρκή. Πιο συγκεκριμένα δεν παρατηρήθηκαν ελλείψεις σε καμία δραστική ουσία και τα όποια προβλήματα στην διάθεση φαρμάκων από την μεταβαλλόμενη ζήτηση αντιμετωπίστηκαν σχετικά γρήγορα.

Η Ελλάδα, όπως και η πλειονότητα των χωρών, έθεσε την προστασία της δημόσιας υγείας ως βασική προτεραιότητα. Αδιαμφισβήτητα στον αγώνα για την επίτευξη του στόχου αυτού σημαντική θέση κατέχει το φάρμακο. Η μορφή του σύγχρονου ελληνικού φαρμακείου και το μοντέλο κατανομής του ανά την επικράτεια με την ευρεία διασπορά που το διακρίνει, υποστήριξε αρκετά καλά τις αυξημένες υγειονομικές ανάγκες της περιόδου. Με την πανδημία να βρίσκεται σε εξέλιξη και χωρίς να μπορούν να αποκλειστούν άλλα υγειονομικά επείγοντα στο μέλλον, η εφοδιαστική αλυσίδα με αποδέκτη το φαρμακείο και τελικά τον καταναλωτή δείχνει έτοιμη να ανταποκριθεί σε οποιεσδήποτε καταναλωτικές απαιτήσεις ακόμα και αν αυτές διαφέρουν κατά πολύ συγκρινόμενες με τις επιδόσεις των προηγούμενων ετών.

Βιβλιογραφία:

Ξένες Παραπομπές:

1. Ayati, N., Saiyarsarai, P., Nikfar, S. (2020). *Short and long term impacts of COVID-19 on the pharmaceutical sector*. DARU J Pharm Sci
2. Barnes K., Connolly M., Young K., Singh G., Isgur B. (2020). *The COVID-19 pandemic is influencing consumer health behavior. Are the changes here to stay ?*
Pwc.com/hr
3. Brethon T. (2020) *Commission recommendation (eu) 2020/403 on conformity assessment and market surveillance procedures within the context of the COVID-19 threat*. Official Journal of the European Union L79/1
4. Elbeddini A., Prabakaran T., Almasalkhi S. Tran S. (2020). *Pharmacists and COVID-19*. Journal of Pharmaceutical Policy and Practice 13:36
5. Hancher L. (2010). The EU pharmaceutical market: Parameters and pathways. In E. Mossialos, G. Permanand, R. Baeten, T. K. Hervey (Eds.), *Health systems in Europe: The role of European Union law and policy* (pp. 635-683). Cambridge University Press.
6. Hellenic Competition Commission (2020). *Investigation of the HCC into the effects of COVID-19 pandemic on the market for healthcare materials – Interim findings*. Press Release, Issue 3
7. Koster E, Philbert D, Bouvy M. (2020). *Impact of the COVID-19 epidemic on the provision of pharmaceutical care in community pharmacies*, Research in Social and Administrative Pharmacy, 17(1):2002-2004
8. Malik, M., Tahir, M.J., Jabbar, R. et al. (2020). *Self-medication during Covid-19 pandemic: challenges and opportunities*. Drugs Ther Perspect 36, 565–567
9. Romano, S., Galante, H., Figueira, D., Mendes, Z., Rodrigues A. T. (2021). *Time-trend analysis of medicine sales and shortages during COVID-19 outbreak: Data from community pharmacies*. Research in social & administrative pharmacy: RSAP, 17(1), 1876–1881.

Ελληνικές Παραπομπές :

10. Γείτονα Μ, Κυριόπουλος Γ., (1999). *Πολιτική και Οικονομία του Φαρμάκου στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα
11. Ε.Ο.Φ. *Αποφάσεις* αρ.πρωτ. : 43198/13-4-2020 , 43197/13-4-2020 , 43196/13-4-2020
12. IOBE,(2004) *Η Αγορά του φαρμάκου στην Ελλάδα το 2003*, IOBE Αθήνα
13. IOBE (2020) *Η Αγορά του φαρμάκου στην Ελλάδα το 2019*, IOBE Αθήνα
14. Καραμπλή Ε, Ολλανδέζος Μ, Γείτονα Μ., Κυριόπουλος Γ.(2006). *Πολιτικές ρύθμισης Φαρμάκου*. Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
15. Υπουργείο Υγείας, Εθνικό Συμβούλιο Δημόσιας Υγείας (2019) *Εθνικό Στρατηγικό σχέδιο για τη Δημόσια Υγεία*

Διαδικτυακές Παραπομπές :

16. Aitken M, Kleinrock M. *Shifts in healthcare demand, delivery and care during the COVID-19 era*. IQVIA Inc <https://www.iqvia.com/insights/the-iqvia-institute/covid-19/shifts-in-healthcare-demand-delivery-and-care-during-the-covid-19-era>.
17. Center for System Science and Engineering (CSSE) at John Hopkins University (JHU): <https://coronavirus.jhu.edu/>
18. *Coronavirus disease (COVID19) outbreak situation*. WHO 2020
<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus/2019> Assessed 23 April 2020
19. German Federal Institute for Drugs and Medical Devices. https://www.bfarm.de/EN/Drugs/licensing/amInformationen/_node.html. Accessed May 2020.
20. <https://www.iqvia.com/about-us/commitment-to-public-health/covid-19-resources>
21. <https://www.iqvia.com/> COVID-19 Market Impact - Cross Country Report - 23rd November 2020
22. https://www.sfee.gr/apaitoyntai_domikes_metarrythmiseis/
23. <https://daxueconsulting.com/pharmaceutical-industry-china/>
24. <https://www.statista.com/statistics/272181/world-pharmaceutical-sales-by-region/>
25. <https://www.abpi.org.uk/facts-and-figures/global-pharmaceutical-market/top-10-pharmaceutical-markets-by-value-usd/>

26. <https://www.salute.gov.it/nuovocoronavirus>
27. https://www.rki.de/DE/Content/InfAZ/N/Neuartiges_coronavirus/Situationberichte
28. <https://cnecovid.isciii.es/covid19/>
29. <https://progenerika.de/studien/erste-studie-zur-globalen-wirkstoffproduktion/>